

**VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO VALDYBOS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO VYRIAUSIOJO AKTUARO 2022 METŲ
ATASKAITOS PATVIRTINIMO**

2023 m. kovo d. Nr. V-
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo 35¹ straipsnio 2 dalies 13 punktu ir atsižvelgdama į Pensijų anuitetų fondo tarybos pritarimą Pensijų anuitetų fondo vyriausiojo aktuario 2022 metų ataskaitai (2023 m. kovo 16 d. posėdžio protokolas Nr. PAFP-3),

1. Tvirtinu Pensijų anuitetų fondo vyriausiojo aktuario 2022 metų ataskaitą (pridedama).
2. Įpareigoju:
 - 2.1. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) Klientų aptarnavimo valdymo skyrių šį įsakymą paskelbti Fondo valdybos interneto svetainėje;
 - 2.2. Fondo valdybos Pensijų anuitetų skyrių šį įsakymą paskelbti Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų intraneto svetainėje;
 - 2.3. Fondo valdybos Informacinės sistemos eksploatavimo ir informacijos valdymo skyrių šį įsakymą išsiųsti Fondo valdybos direktoriaus pavaduotojams, Fondo valdybos skyriams ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams.

Direktorė

Julita Varanauskienė

**VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO VALDYBOS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
PENSIJŲ ANUITETŲ MOKĖJIMO VEIKLOS
VYRIAUSIOJO AKTUARO 2022 METŲ ATASKAITA**

TURINYS

PAGRINDINIAI 2022 METŲ ĮVYKIAI	2
VEIKLOS REZULTATŲ APŽVALGA	3
PRODUKTAI.....	8
Pensijų anuitetų rūšys	8
Pensijų anuiteto dydžio nustatymo prielaidos.....	9
TECHNINIAI ATIDĖJINIAI	10
Techninių atidėjinių sudarymo metodika ir prielaidos.....	10
Techninių atidėjinių sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumas	11
Techninių atidėjinių pokyčio analizė	14
Techninių atidėjinių pakankamumo vertinimo analizė	15
Techninių atidėjinių jautrumo analizė.....	16
VEIKLOS RIZIKOS.....	19
Ilgaamžiškumo rizika	19
Investicinės grąžos rizika	20
Politinė rizika	21
Savo rizikos vertinimas ir techninių atidėjinių padengimo turtu prognozė 7 metams	22
DUOMENŲ PATIKIMUMAS.....	28
Išsamumas.....	28
Tikslumas.....	28
PELNO PASKIRSTYMAS	30
TURTO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ SUDERINAMUMAS.....	31
PAF turto investavimo modelis ir tikslinė grąža	31
PAF investiciniai portfeliai ir jų strategijos	32
Investavimo rizikos valdymas.....	33
Investavimo rezultatai ir TA padengimas turtu.....	34
PRIEDAI.....	35
Priedas 1. 2022 metų PAF pagrindinių rodiklių lentelė	35
Priedas 2. 2022 metų PAF pelno šaltiniai	36

PAGRINDINIAI 2022 METŲ ĮVYKIAI

Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas (toliau – PKĮ) numato, kad pensijų anuitetų mokėtojo (toliau – PAM) veiklą prižiūri Pensijų anuitetų taryba (toliau – Taryba), kurią sudaro penki nepriekaištingos reputacijos asmenys, kurių visų kartu kvalifikacija, patirtis ir žinios apima šias sritis: investicijų valdymo, rizikų valdymo, aktuarinę, finansų ir produktų valdymo. Taryba penkerių metų kadencijai buvo paskirta 2020 metų spalio mėnesį. Taryba teikia savo pasiūlymus Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDF valdyba) direktorei dėl visų reikšmingų sprendimų, susijusių su PAM veikla.

Valstybės kontrolė, vadovaudamasi PKĮ, atliko Pensijų anuitetų fondo (toliau – PAF) 2021 metų ataskaitų rinkinio ir fondo lėšų bei turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo auditą ir konstatavo, kad metinių ataskaitų rinkinys visais reikšmingais atžvilgiais yra teisingas. Valstybės kontrolė taip pat audituos bei teiks savo išvadą dėl 2022 metų ataskaitų rinkinio.

2022 m. balandžio 4 d. įsakymu Nr. V-131 „Dėl Pensijų anuitetų fondo pelno paskirstymo pensijų anuitetų gavėjams tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas Pensijų anuitetų fondo pelno paskirstymo pensijų anuitetų gavėjams tvarkos aprašas (toliau – Pelno paskirstymo tvarka), kuriuo vadovaujantis buvo apskaičiuotas 2021 metų PAF pelnas, kuris galėjo būti paskirstytas pensijų anuitetų gavėjams. Buvo apskaičiuota 610 337 eurų skirstytino pelno suma ir siūloma paskirstyti 162 485 eurų, tačiau PAM direktorė atsižvelgė į Tarybos rekomendaciją neskirstyti pelno pensijų anuitetų didinimui dėl prastėjančios padėties pasaulinėse akcijų rinkose ir priėmė sprendimą paskirstyti ir išmokėti pensijų anuitetų gavėjams 28 tūkst. eurų pelno sumą, susidariusią dėl sumažintų pirmojo mėnesio išmokų. Sprendimas dėl likusio nepaskirstyto pelno bus iš naujo svarstomas 2023 metų pirmoje pusėje.

2022 metais buvo peržiūrėta ir patvirtinta nauja PAF investavimo politikos ir strategijos redakcija bei PAF turto investavimo procedūrų aprašas. PAF investavimo modelis nebuvo keistas, tačiau buvo patikslinta Augimo portfelio lyginamojo indekso sudėtis, peržiūrėti turto struktūros limitai ir pan. Siekiant mažinti operacinę riziką, buvo standartizuojami kai kurie investavimo procesai, aprašytos biržoje prekiaujamų fondų atrankos procedūros ir PAF investavimo rezultatų vertinimo metodika.

Atsižvelgus į Lietuvos banko rekomendacijas ir poreikį naudoti efektyvesnes sparčiai augančio PAF rizikos valdymo priemones 2022 metais atnaujinta Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politika ir strategija (toliau – Rizikos valdymo politika), papildant ją dalimi apie rizikų įtraukimą į strateginį planavimą ir veiklos vertinimą. Pensijų anuitetų veiklos rizikos valdymo strategija turi būti neatskiriama pensijų anuitetų mokėjimo veiklos plano dalis, jame turi būti atsižvelgta į rizikos valdymo aspektus ir nustatytą rizikos apetitą tam, kad būtų įsitikinta Pensijų anuitetų fondo tvarumu per visą pensijų anuitetų mokėjimo veiklos planavimo laikotarpį. Planavimas atliekamas bent 7 metams į priekį.

LR Seimas pakeitė PKĮ 29 straipsnio 8 dalį ir numatė, kad pensijų išmokų ribos turi būti indeksuojamos kas 3 metus (buvo kas 5 metus). Minėtos ribos padidintos nuo 2023 metų. Šis pakeitimas sumažino naujų pensijų anuitetų skaičių ir turėjo neigiamos įtakos PAM veiklai.

PAM veiklai yra keliami aukšti viešumo ir atskaitomybės standartai, todėl visi PAM veiklą reglamentuojantys dokumentai yra viešai skelbiami interneto tinklapyje www.sodra.lt.

VEIKLOS REZULTATŲ APŽVALGA

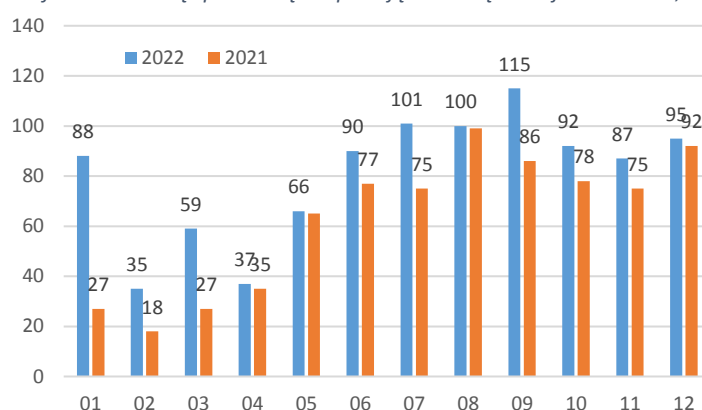
Pensijų anuitetus gali įsigyti asmenys, sulaukę pensinio amžiaus arba kuriems paskirta išankstinė pensija bei sukaupę bet kokią sumą II pakopos pensijų fonde, o sukaupus 10 000 eurų (nuo 2023 metų 10807 eurus) ir daugiau, įsigyti pensijų anuitetą yra privaloma. Asmenų, kurie atitinka aukščiau išvardintus kriterijus, skaičius yra gana lengvai prognozuojamas, tačiau, kokia jų dalis ir kada iš tiesų įsigis pensijų anuitetus, yra sunkiau numatyti. Nors pensijų anuitetų įsigijimas tam tikrai žmonių grupei yra privalomas, jie turi teisę atidėti sprendimą įsigyti pensijų anuitetą neribotam laikui. Tokia situacija šiek tiek apsunkina naujai priimtų sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo skaičiaus prognozavimą, tačiau PAF veiklai, aptarnaujant jau priimtus sprendimus, didelės įtakos neturi. Žinoma, bendras prognozuojamas pensijų anuitetų skaičius yra svarbus veiksnys planuojant PAF veiklą – administravimo sąnaudas ar net investavimo strategiją, todėl sudarant biudžetą ir planuojant veiklą turėtų būti naudojamos konservatyvesnės prielaidos, t.y. tokios prielaidos, kurios lemia mažesnį pensijų anuitetų skaičių. Didesnis pensijų anuitetų skaičius tik

pagerintų PAF rezultatus ir būklę. 2022 metais paskirtų pensijų anuitetų skaičius (965) išaugo 30% lyginant su 2021 metais (754) ir 2022 metų pabaigoje PAF turėjo 1943 galiojančius pensijų anuitetus.

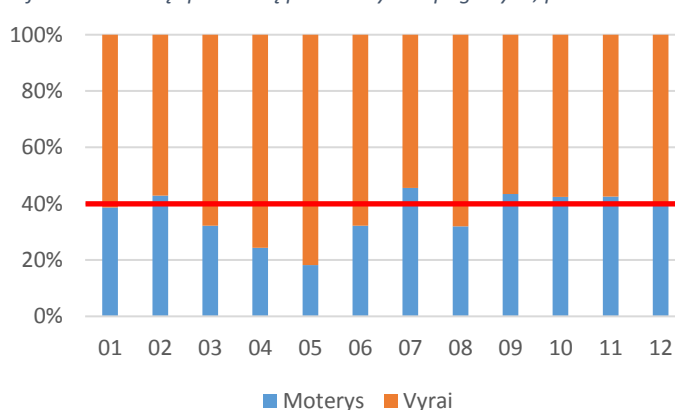
Kitas labai svarbus rodiklis yra pensijų anuitetų pasiskirstymas tarp lyčių. Pensijų anuiteto gavėjo lytis yra svarbi, nes vyrų ir moterų gyvenimo trukmė reikšmingai skiriasi, o skiriant pensijų anuitetą PKĮ draudžia atsižvelgti į pensijų anuiteto gavėjo lytį. Todėl, nustatant pensijų anuitetų dydžius, yra iš anksto padaroma prielaida apie lyčių pasiskirstymą. 2020 metais patvirtintoje Pensijų anuiteto dydžio apskaičiavimo metodikoje pagal kiekvieną pensijų anuitetų rūšį yra naudojama prielaida, kad 40% pensijų anuitetų bus paskirta moterims. PAF susidurtų su papildoma gyvenimo trukmės rizika, jeigu reali moterų dalis būtų didesnė nei planuota. 2022 metais moterims paskirta 37% pensijų anuitetų. Vertinant pagal paskirtų pensijų anuitetų skaičių, prielaida dėl 40% moterų dalies buvo pasirinkta teisingai. Tačiau vertinant

galimą papildomą ilgaamžiškumo riziką svarbu atsižvelgti ir į įmokų pasiskirstymą. Moterų vienkartinį įmokų suma 2022 metais buvo 4,24 mln. eurų, kas sudarė 32,8% visų gautų vienkartinį įmokų, t.y. moterų dalis pagal vienkartinės įmokas buvo dar mažesnė nei pagal skaičių. Tą lemia mažesnės moterų vidutinės pajamos. Šiuo metu faktinis pensijų anuitetų gavėjų pasiskirstymas tarp lyčių nekelia grėsmės PAF tvarumui, tačiau šį santykį reikia nuolat stebėti ir imtis priemonių, jeigu faktinis santykis reikšmingai nukryptų nuo tikslinio santykio.

Grafikas 1. Priimtų sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo skaičius, vnt.

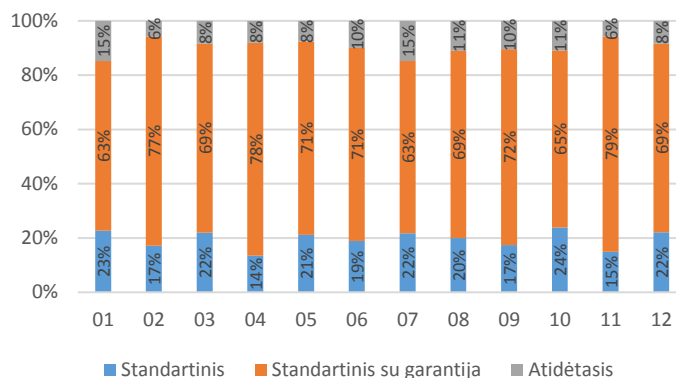

Grafikas 2. Priimtų sprendimų pasiskirstymas pagal lytis, proc.

PAM siūlo pasirinkti vieną iš trijų pensijų anuitetų rūšių: standartinio, standartinio su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu ir atidėtojo pensijų anuiteto. Standartinių pensijų anuitetų išmokos prasideda iš karto, o atidėtojo pensijų anuiteto išmokos pradedamos mokėti pensijų anuitetų gavėjui sulaukus 85-ojo gimtadienio. Atitinkamai, standartinių pensijų anuitetų vienkartinės įmokos yra lygios visai II pakopos pensijų fonde sukauptai sumai, o atidėtojo pensijų anuiteto – tik daliai, kuri priklauso nuo amžiaus ir svyruoja nuo 10% iki 100%. Anuitantai 2022 metais dažniausiai rinkosi vieną iš standartinių pensijų anuitetų ir tik 10% rinkosi atidėtąjį. Toks anuitantų pasirinkimas yra natūralus, nes standartinių pensijų anuitetų išmokos yra nemažėjančios ir paprastai 20-30% didesnės už atidėtojo pensijų anuiteto ir pensijų kaupimo bendrovių pradinės periodinės išmokas. Tačiau pastarosios priklauso nuo pensijų fondo vertės kitimo ir gali būti patrauklios tiems anuitantams, kurie tikisi, kad pensijų fondo vieneto vertė turi didesnę augimo potencialą nei 1,7-2,5% per metus. Esant tokiai pensijų fondo grąžai anuitanto iki 85 gimtadienio gautinų išmokų nominali suma susilygina su standartinio pensijų anuiteto išmokų suma.

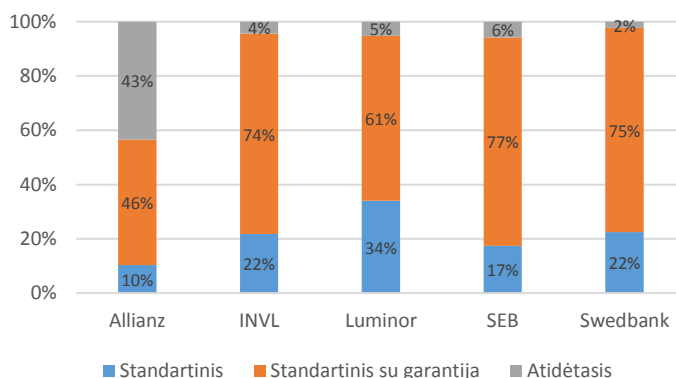
Grafikas 3. Priimtų sprendimų pasiskirstymas pagal rūšis, proc.

Dar viena priežastis, kodėl anuitantams galėtų būti patrauklus atidėtas pensijų anuitetas, yra paveldėjimas. Pasirinkus pastarąją pensijų anuiteto rūšį apie 85% sukauptos sumos gali būti išmokėta periodinėmis išmokomis ir paveldima, tačiau panašias sąlygas anuitantas gali turėti, pasirinkęs standartinį pensijų anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu. Šiuo atveju, paveldima sukauptos sumos dalis vidutiniškai yra 78%, o ir išmokos laikotarpio pradžioje jau yra didesnės apie 20%.

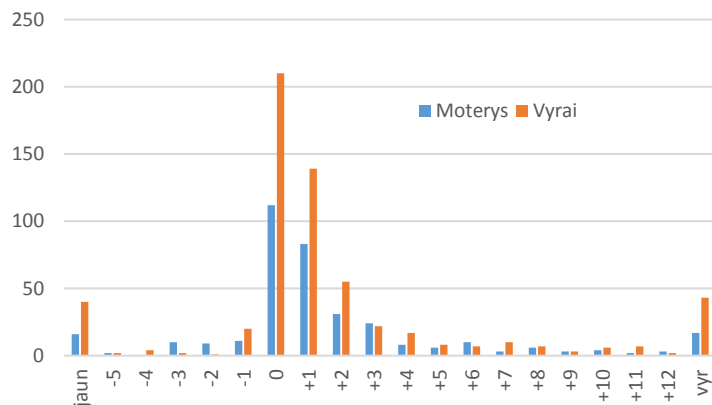
Kaip jau aptarėme aukščiau, atidėtieji pensijų anuitetai neturi akivaizdžių privalumų, lyginant su standartiniais pensijų anuitetais, todėl juos renka santykinai nedidelė anuitantų dalis. Tačiau atidėtieji pensijų anuitetai yra patrauklesni pensijų kaupimo bendrovėms, kurių pajamos tiesiogiai priklauso nuo valdomų pensijų fondų turto vertės, o dalyviui pasirinkus atidėtąjį pensijų anuitetą didžioji jo sukaupto turto dalis lieka pensijų fonde, skirtingai nuo standartinių pensijų anuitetų. Šiuo atveju, kyla rizika, kad pensijų kaupimo bendrovės, pasinaudodamos menku pensijų fondų dalyvių finansiniu išprusimu ir siekdamos naudoti sau, gali skatinti dalyvius rinktis ne dalyvių poreikius labiausiai atitinkančią pensijų anuiteto rūšį, o įkalbėti juos pasirinkti atidėtąjį pensijų anuitetą. Tokia veikla būtų nesąžininga pensijų kaupimo dalyvių atžvilgiu ir ilguoju laikotarpiu galėtų sumažinti visuomenės pasitikėjimą pensijų kaupimo sistema. 2022 metais, kaip ir ankstesniais metais, išsiskyrė Allianz Lietuva gyvybės draudimas UAB, kurios 43% klientų rinkosi atidėtąjį pensijų anuitetą. Tuo pačiu laikotarpiu visų kitų pensijų kaupimo bendrovių klientų šią pensijų anuiteto rūšį rinkosi tik 4,3% klientų.

Grafikas 4. Pensijų anuitetų pasirinkimas pagal PKB, proc.

PKĮ numato, kad teisę įsigyti pensijų anuitetą pensijų fondų dalyvis įgyja tik sukakęs senatvės pensijos amžių arba kai jam yra paskiriama išankstinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija. Jau aptarėme pensijų fondų dalyvių teisę atidėti sprendimą įsigyti pensijų anuitetą neribotam laikui, tad įdomu yra pasižiūrėti kokio amžiaus dalyviai įsigyja pensijų anuitetus. Iš 2022 metais paskirtų pensijų anuitetų daugiausia buvo paskirta dalyviams tą patį mėnesį, kai jiems sukako senatvės pensijos amžius. 12% pensijų anuitetų paskirta išankstines senatvės pensijas gaunantiems dalyviams ir 6% dalyviams, kurie senatvės pensijos amžių sukako prieš metus ir daugiau. Vyrai dominuoja šioje grupėje, nes jų pensijų fonduose sukaupusių ne mažiau nei 10000 eurų ir atidėjusių sprendimą įsigyti pensijų anuitetą, yra daugiau nei moterų. Vyriausias dalyvis, įsigijęs pensijų anuitetą, buvo 71 metų ir 3 mėnesių amžiaus vyras. Vyriausia moteris – 69 metų ir 5 mėnesių. Jauniausias vyras – 60 metų, o jauniausia moteris – 61 metų ir 2 mėnesių amžiaus.

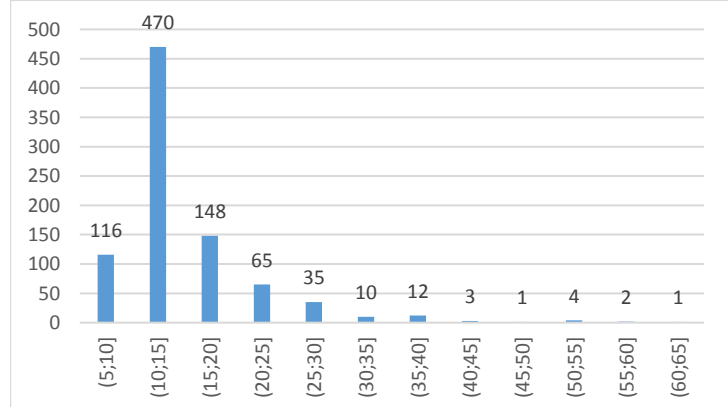
Grafikas 5. Anuitantų skaičius pagal senatvės pensijos amžių (mėnesiais)

Pensijų anuiteto įsigijimas yra labai atsakingas sprendimas, nes galimybės pakeisti savo sprendimą yra labai ribotos. PKĮ numato asmenims teisę vienašališkai atsisakyti paskirto pensijų anuiteto per 10 darbo dienų nuo pensijų anuiteto paskyrimo. Vėliau to padaryti nėra numatytos galimybės. 2022 metais tokia teise pasinaudojo 15 anuitantų. Paskirtų pensijų anuitetų atsisakymai buvo labiau procedūriniai, nes dauguma anuitantų, atsisakiusių paskirtų pensijų anuitetų, vėliau pateikė prašymus skirti tos pačios ar kitos rūšies pensijų anuitetus.

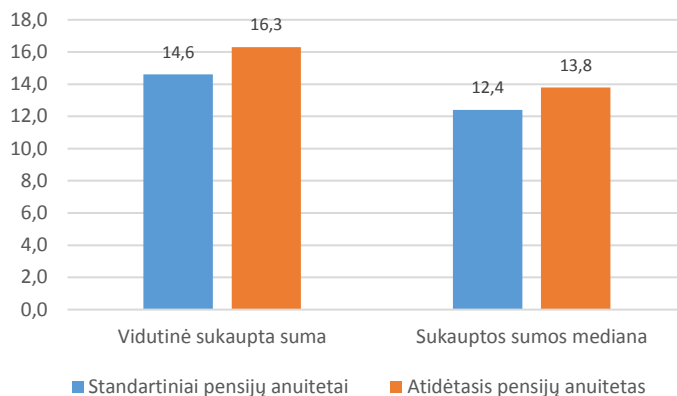
Pensijų anuitetus privalo įsigyti pensijų fondų dalyviai, sukaupę ne mažiau nei 10 tūkstančių eurų sumas, tačiau pensijų anuiteto įsigijimui privaloma yra skirti tik iki 60 tūkstančių eurų, o likusią sumą dalyvis gali atsiimti visą iš karto. Įvertinus tai, kad pensijų fonduose sukaupta suma tiesiogiai priklauso nuo asmenų turėtų pajamų, PAF gautos vienkartinės įmokos nėra tolygiai pasiskirsčiusios tarp 10 ir 60 tūkstančių eurų, o yra koncentruotos intervalo pradžioje, t.y. daugiau kaip pusė už standartinius pensijų anuitetus gautų vienkartinį įmoką patenka į intervalą tarp 10 ir 15 tūkstančių eurų. Įdomu tai, kad vienas pensijų fondų dalyvis sumokėjo didesnę nei 60 tūkstančių eurų vienkartinę įmoką, nors turėjo galimybę II pakopos pensijų fonde sukaupę lėšų dalį, viršijančią 60 tūkstančių eurų, gauti iš karto. Taip pat, net 116 dalyvių įsigijo pensijų anuitetus nors jiems nebuvo privaloma to daryti, t.y. jie buvo sukaupę mažiau nei 10 tūkstančių eurų. Visi šie faktai liudija visuomenės pasitikėjimą pensijų anuitetų mokėtoju ir jo siūlomais produktais.

Grafikas 6. Standartinių pensijų anuitetų skaičius pagal įmokas (tūkst.eur)

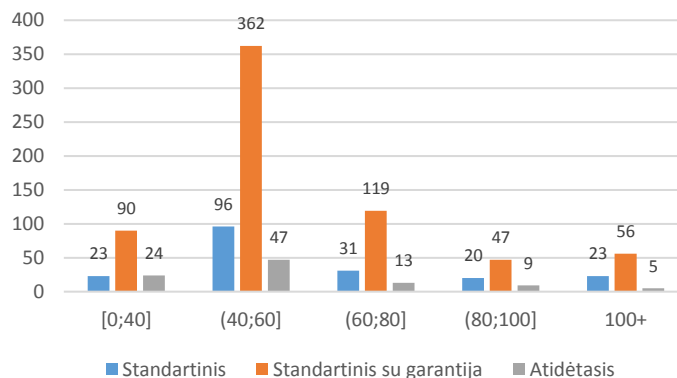
Panašiai pasiskirsčiusios ir vienkartinės įmokos už atidėtuosius pensijų anuitetus, tik įmokų intervalo rėžiai yra mažesni proporcingai sukauptos sumos daliai, kurią dalyvis moka už atidėtąjį pensijų anuitetą. Vienkartinės įmokos svyruoja nuo 1,4 iki 10 tūkstančių eurų ir daugiau kaip 80% jų yra iki 3 tūkstančių eurų. Atidėtuosius pensijų anuitetus pasirinkę dalyviai pensijų fonduose buvo sukaupę vidutiniškai 12% daugiau už likusius anuitantus. Galima būtų daryti prielaidą, kad atidėtuosius pensijų anuitetus yra linkę rinktis aukštesnes pajamas turėję ir didesnes sumas sukaupę pensijų fondų dalyviai, tačiau atsižvelgiant į tai, kad du trečdaliai atidėtuosius pensijų anuitetus pasirinkusių dalyvių pensijas kaupė vienoje pensijų kaupimo bendrovėje (Allianz), labiau tikėtina, kad didesnę įtaką dalyvių apsisprendimui darė tikslingi minėtos PKB veiksmai.

Grafikas 7. Sukauptos sumos (tūkst.eur) pagal pensijų anuitetų rūšis

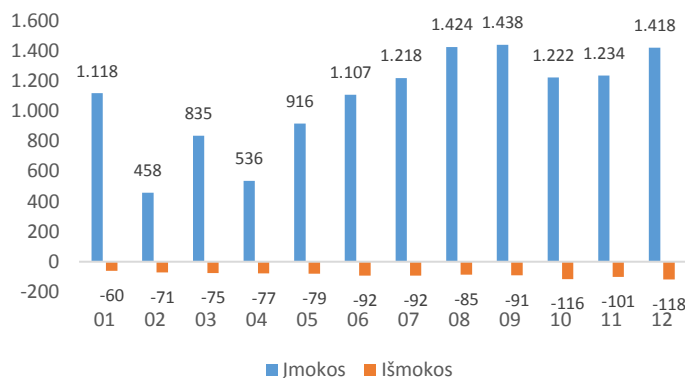
Paskirtų pensijų anuitetų dydžiai tiesiogiai priklauso nuo vienkartinės įmokos dydžio, pensijų anuitetą įsigyjančio asmens amžiaus (skaičiuojamo mėnesiais) ir pasirinktos pensijų anuiteto rūšies. Paskirtų pensijų anuitetų pasiskirstymą pagal vienkartinės įmokas, anuitantų amžių ir pensijų anuitetų rūšis aptarėme atskirai. Per 2022 metus paskirtų pensijų anuitetų vidutinis dydis yra 60,12 eurų per mėnesį, o mediana 50,63 eurų. Tai, kad mediana yra ženkliai mažesnė už vidurkį rodo, kad galiojančių pensijų anuitetų portfelyje dominuoja mažesni už vidutinius pensijų anuitetus ir santykinai nedidelis skaičius didelių pensijų anuitetų pakelia viso portfelio vidutinį pensijų anuitetų dydį.

Grafikas 8. Pensijų anuitetų skaičius pagal mėnesinės išmokos dydį

Visų pensijų anuitetų pinigų srautai yra panašūs – didelis teigiamas pinigų srautas (vienkartinė įmoka) pradžioje ir santykinai nedideli neigiami pinigų srautai (pensijų anuitetų išmokos) vėlesniais laikotarpiais. Kadangi PAF savo veiklą pradėjo tik 2020 metų viduryje ir kiekvieną mėnesį yra skiriami nauji pensijų anuitetai, tai ir bendruose fondo pinigų srautuose dominuoja gaunamos vienkartinės įmokos. Jeigu naujai skiriamų pensijų anuitetų skaičius išliktų stabilus, tai gaunamos įmokos ir mokamos išmokos susilygintų tik po daugiau nei 20 metų. Įvertinus pensijų fondų dalyvių demografiją, artimiausius 20

Grafikas 9. PAF pinigų srautai 2022 metais – įmokos ir išmokos, tūkst.eur

metų numatomas nuolat augantis skiriamų pensijų anuitetų skaičius, tad PAF įmokų ir išmokų mėnesiniai pinigų srautai turėtų susilyginti ne anksčiau nei po 30 metų. Iki to laiko PAF turės teigiamą suminį pinigų srautą, kurį galės nukreipti į savo investicinius portfelius.

PRODUKTAI

Pensijų anuitetų rūšys

PKĮ nurodoma, kad pensijų anuitetas – pensijų fondo dalyviui iki gyvos galvos mokama periodinė pensijų išmoka, kurios visa išmokėjimo rizika tenka pensijų anuitetų mokėtojų. Tame pačiame įstatyme nurodomos dvi pagrindinės pensijų anuitetų rūšys:

1. Standartinis pensijų anuitetas. Gali būti su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu.
2. Atidėtasis pensijų anuitetas.

PAM įgyvendindamas PKĮ nuostatas, įvertinęs pensijų fondų dalyvių poreikius bei savo galimybes pasiūlė rinkai tokius pensijų anuitetus:

1. Standartinį pensijų anuitetą – anuitantui kas mėnesį iki gyvos galvos mokama nustatyto dydžio pensijų anuiteto išmoka. Anuitantui mirus, pensijų anuiteto išmokos nepaveldimos, išskyrus jau priskaičiuotas, bet dar neišmokėtas. Standartinis pensijų anuitetas įsigyjamas už visą pensijų fonde sukauptą sumą. Mokėjimo laikotarpio pradžia yra diena, kurią pensijų kaupimo bendrovėje gautas pensijų fondo dalyvio prašymas sudaryti pensijų išmokos sutartį, o mokėjimai nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus.

2. Standartinį pensijų anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu – anuitantui kas mėnesį iki gyvos galvos mokama nustatyto dydžio pensijų anuiteto išmoka. Anuitantui mirus iki 80-ojo gimtadienio pensijų anuiteto išmokos paveldimos. Anuitantui mirus vėliau, pensijų anuiteto išmokos nepaveldimos, išskyrus jau priskaičiuotas, bet dar neišmokėtas. Standartinis pensijų anuitetas su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu įsigyjamas už visą pensijų fonde sukauptą sumą. Mokėjimo laikotarpio pradžia yra diena, kurią pensijų kaupimo bendrovėje gautas pensijų fondo dalyvio prašymas sudaryti pensijų išmokos sutartį, o mokėjimai nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus. Anuitantui mirus iki 80-ojo gimtadienio jo paveldėtojams vienkartinė išmoka išmokama iki 80-ojo gimtadienio likusių neišmokėtų išmokų dabartinė vertė, t.y. iš neišmokėtų išmokų yra išskaičiuojamos neuždirbtos palūkanos (1,00% metinių palūkanų).

3. Atidėtajį pensijų anuitetą – anuitantui, sukačiusiam 85 metų amžių, pradedama mokėti ir iki gyvos galvos kas mėnesį mokama pensijų anuiteto išmoka. Anuitantui mirus, pensijų anuiteto išmokos nemokamos, t.y. jos nėra paveldimos. Atidėtasis pensijų anuitetas perkamas už tam tikrą pensijų fonde sukauptos sumos dalį, kuri didėja, didėjant potencialaus anuitanto amžiui, ir kinta nuo 11,38% (58 metų amžiaus asmeniui) iki 98,77% (84 metų ir 11 mėnesių amžiaus asmeniui), standartinio senatvės pensijos amžiaus asmenims (63-65 metai) mokama sukaupto turto dalis yra nuo 14% iki 15,44%. Už atidėtojo pensijų anuiteto įsigijimui nepanaudotą sumą pensijų kaupimo bendrovė dalyviui moka periodines pensijų išmokas iki jis sukaks 85 metų amžių. Sukaupto turto dalis, už kurią įsigyjamas atidėtasis pensijų anuitetas, nustatyta taip, kad pirmoji atidėtojo pensijų anuiteto išmoka būtų maksimaliai artima pirmajai pensijų kaupimo bendrovės mokamai periodinei pensijų išmokai. Periodinės pensijų išmokos priklauso nuo situacijos finansų rinkose, pensijų fondo rezultatų ir gali būti tiek didesnės, tiek mažesnės už pirmąją. Taigi, Pensijų fondo dalyvis, nusprendęs įsigyti atidėtajį pensijų anuitetą, iki 85-ojo gimtadienio prisiima investavimo riziką. Jei anuitantas miršta iki 85-ojo gimtadienio, pensijų kaupimo bendrovės neišmokėta suma yra paveldima.

Pensijų anuiteto dydžio nustatymo prielaidos

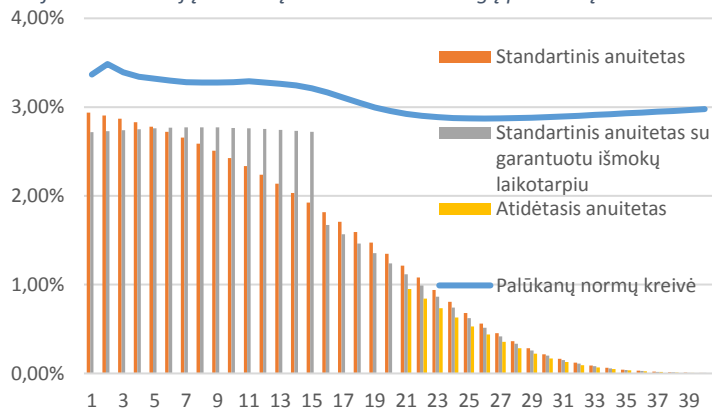
Pensijų anuitetų dydžiai yra apskaičiuojami pagal VSDF valdybos direktoriaus patvirtintą Pensijų anuiteto dydžio apskaičiavimo metodiką pagal kiekvieną pensijų anuiteto rūšį. Skaičiavimuose naudojamos trys pagrindinės prielaidos:

1. Gyvenimo trukmės (ilgaamžiškumo)
2. Investicinės grąžos
3. Administravimo kaštų

Prielaidą apie anuitantų likusio gyvenimo trukmę atspindi skaičiavimuose naudojama mirtingumo lentelė, kuri buvo sudaryta išanalizavus VSDF valdybos turimus duomenis apie Lietuvos gyventojų mirtingumą penkerių metų laikotarpiu nuo 2015-01-01 iki 2019-12-31. Analizuojant duomenis buvo pastebėta mirtingumo priklausomybė nuo gaunamų pajamų. Atitinkamai sudarant anuitantų mirtingumo lentelę buvo vertinamas 40% didžiausias pensijas gaunančių asmenų mirtingumas, gyvenimo trukmės pokyčio tendencijos per pastaruosius 15 metų bei numatomas vyrų ir moterų, įsigyjančių pensijų anuitetus, santykis (skaičiuota, kad tarp asmenų įsigijusių pensijų anuitetus bus 40% moterų). Sudaryta anuitantų mirtingumo lentelė peržiūrima ne rečiau kaip kas 5 metus. 2021 metais atlikta mirtingumo analizė parodė nežymų vidutinės gyvenimo trukmės sutrumpėjimą dėl COVID-19 pandemijos įtakos: vyrų – 2 mėnesiais, moterų – keliomis dienomis. Tokie pasikeitimai nesukuria poreikio keisti mirtingumo prielaidų naudojamų pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti.

Daugiau kaip pusė anuitantų pensijų anuitetus gaus ilgiau nei 20 metų, tad investicinė grąža, kuri yra įskaičiuojama į pensijų anuiteto dydį (1,00%), vaidina reikšmingą vaidmenį. 2022 metais eurai denominuotų vyriausybės vertybinių popierių rinkos palūkanos lyginant su ankstesniais metais gerokai pakilo ir visų laikotarpių grąžos viršija pensijų anuitetų gavėjams garantuotas palūkanas. 2022 metų gruodžio mėnesį EIOPA paskelbta nerizikingų palūkanų normų kreivė (su kintamumo korekcija) ir tipinių pensijų anuitetų išmokų srautų pavyzdžiai pateikti grafike. PAF turtą galėtų investuoti tik į nerizikingas investicines priemones ir taip užsitikrinti pakankamą investavimo grąžą išsipareigojimams padengti, tačiau tai nebūtų sprendimas geriausiai atitinkantis pensijų anuitetų gavėjų interesus. PAF investavimo strategija leidžia siekti aukštesnės investavimo grąžos ir ją skirti pensijų anuitetų didinimui.

Grafikas 10. Pensijų anuitetų išmokos ir nerizikingų palūkanų norma

Pensijų kaupimo įstatymo 35¹² straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad „pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymas ir administravimas finansuojami iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti skirto atskaitymo – ne daugiau kaip 3 procentai vienkartinį įmokų, kurias į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą Pensijų anuitetų fondą perveda pensijų kaupimo bendrovės“. Įvertinus planuojamas pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymo ir administravimo išlaidas, buvo nuspręsta į pensijų anuitetus įskaičiuoti 2,5 procento dydžio nuo mokamos sumos už įsigyjamą pensijų anuitetą išlaidas.

Pensijų anuitetų įmokos, nustatytos naudojant aukščiau išvardintas prielaidas, yra pakankamos.

TECHNINIAI ATIDĖJINIAI

Techninių atidėjinių sudarymo metodika ir prielaidos

PAF, atsižvelgdamas į visus įsipareigojimus pagal priimtus sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo, sudaro šiuos techninius atidėjinius (toliau – TA):

1. Pensijų anuitetų padengimo (toliau – PAPTA);
2. Numatomų išmokėjimų (toliau – NITA);
3. Vienkartinių įmokų grąžinimo (toliau – VĮGTA).

PAF įsipareigojimais, įtraukti sudarant vieną TA, nėra įtraukiami sudarant kitą TA. TA sudaromi kiekvienai pensijų anuitetų rūšiai atskirai ir nei vienas TA negali būti neigiamas. Reikšmingiausias PAF techninis atidėjinys yra Pensijų anuitetų padengimo TA, nes Numatomų išmokėjimų TA yra sudaromas pensijų anuitetų išmokų dalims, kurių mokėjimo terminas jau yra suėjęs, yra aiškiai apibrėžtas ir santykinai mažas, o Vienkartinių įmokų grąžinimo TA bus sudaromas tik ateityje, kai PAF uždėrbus pakankamai investicinės grąžos, kurią bus numatyta paskirstyti anuitantams.

Pensijų anuitetų padengimo TA, skirtas numatomiems pensijų anuitetų išmokėjimams, kurių mokėjimo terminas dar nėra suėjęs ir apskaičiuojamas pagal atsargų (atsižvelgiant į visus galimus pradinių prielaidų pasikeitimus, kurie gali lemti techninio atidėjinio nepakankamumą ateityje) perspektyvinį aktuarinį vertinimą, įvertinant visas būsimas prievoles, nustatytas pagal kiekvieno galiojančio sprendimo dėl pensijų anuiteto mokėjimo sąlygas. Sudarant pensijų anuitetų padengimo techninį atidėjinį yra atsižvelgiama į pensijų anuitetų fondo gaunamus atskaitymus pensijų anuitetų administravimo ir valdymo išlaidoms padengti (80% visų atskaitymų nuo vienkartinių įmokų), kurie yra išdėliojami tolygiai visam numatomam pensijų anuitetų galiojimo laikotarpiui ir daroma prielaida, kad trūkstama dalis yra dengiama paskolomis, taip kaip numatyto PKĮ.

Pagrindinės prielaidos, naudojamos Pensijų anuitetų padengimo TA apskaičiavimui:

1. Turto valdymo mokestis (0,20%) – prielaida apie būsimas metines turto valdymo sąnaudas (vertybinių popierių saugojimo kaštai, sandorių sudarymo mokesčiai ir pan.), skaičiuojama nuo vidutinės valdomo turto vertės. Prielaida atitinka planuojamas turto valdymo sąnaudas;
2. Standartinio, standartinio su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu ir atidėtojo (išmokų mokėjimo laikotarpiu) pensijų anuitetų palūkanų norma (1,20%) – efektyvi pensijų anuiteto gavėjui garantuojama metinė grąža, įvertinus turto valdymo mokestį, yra 1,00%, skaičiuojama nuo būsimų išmokų vertės.
3. Atidėtojo pensijų anuiteto palūkanų norma išmokų atidėjimo laikotarpiu (0,20%) – efektyvi pensijų anuiteto gavėjui garantuojama metinė grąža atidėjimo laikotarpiu (iki 85-ojo gimtadienio), įvertinus turto valdymo mokestį, yra 0,00%, skaičiuojama nuo būsimų išmokų vertės.
4. Mirtingumo lentelė naudojama ta pati kaip ir pensijų anuitetų dydžių apskaičiavimui.
5. PAF valdymo ir administravimo sąnaudos (2,00%) – prielaida apie būsimas pensijų anuitetų valdymo ir administravimo sąnaudas, skaičiuojama nuo vienkartinių įmokų sumos. Pagal ilgalaikę veiklos prognozę 2031 metais PAF valdymo ir administravimo išlaidos bus pilnai finansuojamos iš techninių atidėjinių pokyčio.

Pensijų anuitetų padengimo TA skaičiuojamas kiekvienam galiojančiam sprendimui atskirai ir dar nepriimtiems sprendimams, kuriems jau yra pateiktas prašymas pensijų kaupimo bendrovei dėl

pensijų išmokos sutarties sudarymo. Sudarius Pensijų anuitetų padengimo TA yra vertinamas jo pakankamumas, lyginant jį su tikėtinų būsimų pinigų srautų pagal galiojančius sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo dabartine verte, kuri yra apskaičiuojama, naudojant naujausias turimas mirtingumo (atsižvelgiant į anuitetų gavėjų lytį) ir tikėtiną investicinę grąžą prielaidas. Nustatant tikėtiną investicinę grąžą yra atsižvelgiama į turto, dengiančio TA, būklę bei investavimo strategiją. Jeigu įvertinama, kad Pensijų anuitetų padengimo TA yra mažesnis už tikėtinų būsimų pinigų srautų pagal galiojančius sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo dabartinę vertę, Pensijų anuitetų padengimo TA padidinamas suma, kuriai nepakanka Pensijų anuitetų padengimo TA.

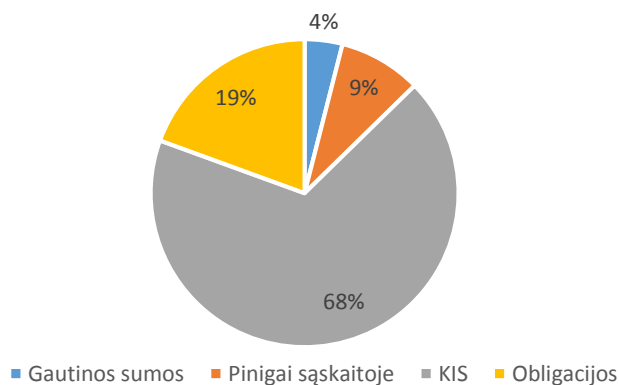
Techninių atidėjinių sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumas

Techninių atidėjinių sudarymui yra naudojamos tos pačios prielaidos kaip ir naudotos pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti, išskyrus ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms atidedamą sudarymo mokesčio dalį.

Turto valdymo kaštai (0,20%). Į PAF turto valdymo kaštus yra įskaičiuojami tiesioginiai kaštai, susiję su turto įsigijimu, pardavimu ir saugojimu. Jie yra nepastovūs ir priklauso nuo turto rūšies bei PAF turto portfelio struktūros. Tuo tarpu PAF įsipareigojimų vertinimui yra naudojama supaprastinta prielaida, kad turto valdymo kaštai yra pastovūs, todėl svarbu yra įvertinti, ar parinkta turto valdymo kaštų prielaida yra pakankamai konservatyvi. Didžiausią PAF turto dalį (68%) sudaro investicijos į kolektyvinio investavimo subjektus (KIS). Taip pat, šios turto rūšies valdymas yra brangiausias, lyginant su kitomis turto rūšimis. Pagal PAF investavimo strategiją šiai turto rūšiai skiriama vidutiniškai 75% investicijoms skirtų vienkartinį įmokų sumos, todėl jos dalis PAF turto struktūroje ateityje turėtų augti. Kokią konkrečiai turto dalį ateityje sudarys KIS sunku prognozuoti, nes ta dalis priklauso nuo naujai skiriamų pensijų anuitetų srauto ir Augimo portfelio investicinių tikslų pasiekimo, tačiau susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, pvz. kuriam laikui sustojus naujų pensijų anuitetų srautui, KIS dalis PAF turto struktūroje gali priartėti ir prie 100%, todėl vertinant turto valdymo kaštų adekvatumą galime apsiriboti kaštų, susijusių su KIS, vertinimu. Metiniai

KIS turto saugojimo mokesčiai yra 0,11% nuo turto vertės. Papildomai po 0,2% nuo sandorio vertės kainuoja turto pirkimas ir pardavimas. Pagal 2022 metų pabaigos portfelio struktūrą vidutinė svertinė PAF įsipareigojimų trukmė yra 8,5 metų, tad pirkimo ir pardavimo kaštus padalinus šiam laikotarpiui, minėtos operacijos metinius turto valdymo kaštus padidins 0,024% ir bendri vidutiniai turto valdymo kaštai neturėtų viršyti 0,14% nuo turto per metus. Prielaida, kad metiniai PAF turto valdymo kaštai sudarys 0,2% nuo turto vertės yra konservatyvi ir tinkama.

Grafikas 11. PAF turto struktūra 2022-12-31

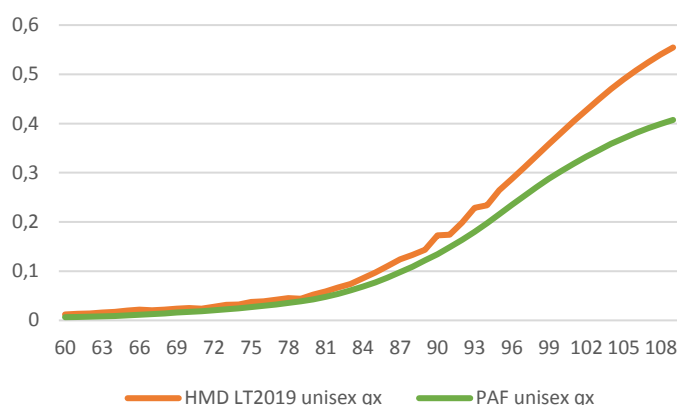
Mirtingumo lentelė techniniams atidėjiniams apskaičiuoti yra naudojama ta pati kaip ir buvo naudota pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti. Kadangi mirtingumo lentelė buvo sudaryta, išanalizavus VSDF valdybos turimus naujausius duomenis apie Lietuvos gyventojų mirtingumą, buvo atsižvelgta į mirtingumo ryšį su gyventojų pajamomis bei buvo įvertintos gyvenimo trukmės pokyčio tendencijos, tai nėra labiau tinkančios mirtingumo lentelės PAF įsipareigojimams vertinti. Svarbu pažymėti, kad tiek pensijų anuitetų dydžiai, tiek techniniai atidėjiniai yra skaičiuojami naudojant prielaidą apie moterų ir vyrų santykį (40/60) pensijų anuitetų portfelyje. Šios prielaidos atitikimą patirčiai jau aptarėme. Moterims 2022 metais paskirtų pensijų anuitetų dalis portfelyje sudaro 37% pagal skaičių ir 33% pagal vienkartinės įmokas. Atsižvelgiant į tai, kad moterų mirtingumas yra mažesnis už vyrų, tai toks faktinės patirties nukrypimas nuo prielaidų tik suteikia konservatyvumo, vertinant techninius atidėjinius. Pačios PAF naudojamos mirtingumo lentelės konservatyvumui įvertinti palyginsime ją su 2019 metų Lietuvos gyventojų mirtingumo lentele (toliau – Referencinė lentelė), kurią pateikia Human Mortality Database (www.mortality.org). PAF naudojamos mirtingumo lentelės

mirties tikimybės (q_x) visiems amžiams yra mažesnės už Referencinės lentelės mirties tikimybes. 65 metų amžiaus žmogaus tikėtina likusio gyvenimo trukmė pagal Referencinę lentelę yra 17,77 metų, o pagal PAF mirtingumo lentelę – 20,11 metų. Visi šie faktai iliustruoja, kad 2022 metų pabaigoje PAF naudojamos mirtingumo prielaidos yra konservatyvios. Taip pat, turėtume įvertinti ir COVID-19

pandemijos įtaką mirtingumui. Atlikę Lietuvos gyventojų mirtingumo analizę įtraukę 2020 metų duomenis pastebėjome nežymų gyvenimo vidutinės gyvenimo trukmės sumažėjimą tikslinėje grupėje, tačiau šie rezultatai dar neatspindi tikrosios pandemijos įtakos pensijų anuitetų gavėjų mirtingumui, nes į skaičiavimus įtraukėme tik 2020 metų duomenis, o didžiausią su pandemija susijusių mirčių skaičių stebėjome 2021 metais. Trumpuoju laikotarpiu pandemija didina mirusių gyventojų skaičių ir techninių atidėjinių skaičiavimuose naudojamų mirtingumo prielaidų konservatyvumą, tačiau kokia jos įtaka bus ilgalaikėms mirtingumo tendencijoms matysime tik po keleto metų.

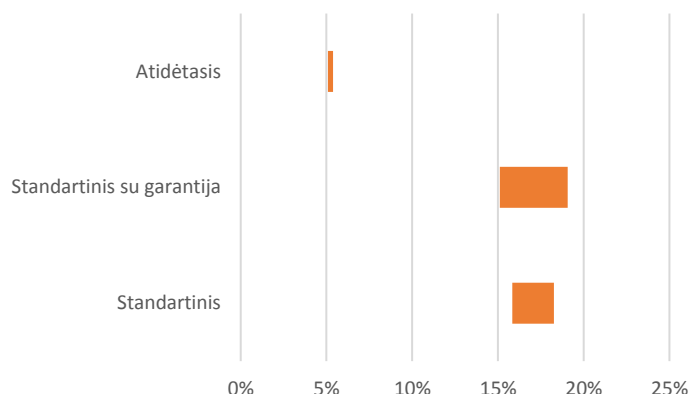
Papildomai dar galime įvertinti faktiškai stebėtų mirčių skaičiaus atitikimą prognozuotam skaičiui. PAF 2022 metų pabaigoje turėjo 1943 galiojančius pensijų anuitetų sprendimus ir buvo registravęs 15 anuitantų mirčių. Įvertinus anuitantų mirties tikimybes, per dvejus su puse PAF veiklos metų tikėtina buvo sulaukti 18,7 mirusių anuitantų. Nors faktiškai mirusių anuitantų skaičių yra mažesnis už prognozuotą, tačiau skirtumas nėra toks reikšmingas, kad rodytų mirtingumo prielaidų neadekvatumą. Veiklos pradžioje yra tikėtinas mažesnis mirtingumas dėl to, kad sveikesni dalyviai yra linkę įsigyti pensijų anuitetus. Parenkant mirtingumo prielaidas konservatyvumas yra būtinas, nes jau ne vieną dešimtmetį stebimas gyvenimo trukmės ilgėjimas, kuris turi būti įvertintas mirtingumo prielaidose. PAF atveju, taip ir yra padaryta. Ar pakankamai yra įvertintas gyvenimo trukmės ilgėjimas paaiškės ne anksčiau nei po penkerių ar dešimties metų, o šiuo metu galima konstatuoti, kad naudojamos mirtingumo prielaidos yra tinkamos.

Grafikas 12. Tam tikro amžiaus mirties tikimybių (q_x) palyginimas

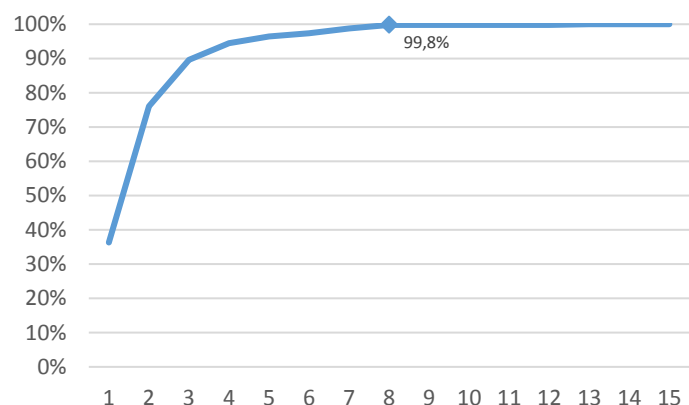
Skaiciuojant PAF techninius atidėjinius pensijų anuitetų išmokų mokėjimo laikotarpiu pinigų srautų diskontavimui naudojama 1,20% palūkanų norma, o atidėjimo laikotarpiu – 0,20% palūkanų norma. Tokios prielaidos būtų tinkamos, jeigu su pakankamai aukšta tikimybe galėtume teigti, kad PAF turto investicinė grąža bus ne mažesnė. Tam turime įvertinti PAF turto investavimo modelį ir strategiją, kurie detaliau yra aptarti atskirai. Kitais žodžiais tariant, turime įvertinti PAF galimybes investuojant turtą uždirbti ne mažesnę investicinę pelną nei buvo įskaičiuota, skiriant pensijų anuitetus. Pagal PAF investavimo strategiją Augimo portfelis yra tas investicinis portfelis, kuris turi uždirbti reikiamą grąžą, tad investicinės grąžos poreikį ir išreiškiame procentais nuo vienkartinės įmokos dalies, skiriamos Augimo portfeliui. Nors palūkanų norma yra taikoma vienoda visiems pensijų anuitetams, tačiau reikiama investicinė grąža garantuotoms palūkanoms dengti skiriasi kiekvienam sprendimui ir priklauso nuo pensijų anuiteto rūšies bei anuitanto amžiaus. Mažiausios absoliučios investicinės grąžos (5%) reikia atidėtiesiems pensijų anuitetams. Tai yra lauktas rezultatas, nes atidėtiesiems pensijų anuitetams yra garantuojama nulinė investicinė grąža atidėjimo laikotarpiu ir 1% metinė grąža (atskaičius investicijų valdymo kaštus) išmokų mokėjimo laikotarpiu. Tuo tarpu standartiniams pensijų anuitetams reikalinga absoliuti investicinė grąža svyruoja nuo 15% iki 18% (atskaičius investicijų valdymo kaštus).

Grafikas 13. Reikiama investicinė grąža garantuotoms palūkanoms dengti

PAF Augimo portfelio investavimo strategija numato, kad 90% portfelio lėšų turėtų būti investuojamos į akcijas, įskaitant kolektyvinio investavimo subjektus, kurių pagrindinį turtą sudaro akcijos, ir kitas netiesiogines investicijas į akcijas. Faktiškai Augimo portfelio turtas yra investuojamas į biržoje prekiaujamų fondų (toliau – ETF), atkartojančių plačiai diversifikuotus akcijų indeksus, vienetus. Augimo portfelio lyginamąjį indeksą sudaro MSCI indeksų rinkinys, tačiau mes panagrinėkime bendro MSCI World Standard (Large+Mid Cap) akcijų indekso istoriją, kad įvertintume PAF Augimo portfelio galimybes uždirbti reikiamą investicinę grąžą. Kadangi Augimo portfelio valdymas sukuria papildomus kaštus (iki 0,20% per metus), tai norint pasiekti reikiamą Augimo portfelio turto vertės pokytį MSCI World indeksas turėtų pakilti atitinkamai daugiau, kad padengtų tuos papildomus investavimo kaštus. Jau minėjome, kad pagal 2022 metų pabaigos portfelio struktūrą vidutinė svertinė PAF įsipareigojimų trukmė yra 8,5 metų, tad norint per šį laikotarpį padengti investicinius kaštus, lyginimasis indeksas turėtų išaugti 1,7% daugiau nei reikia absoliučios grąžos garantuotoms palūkanoms padengti. Maksimali reikalinga absoliuti grąža garantuotoms palūkanoms dengti yra 18%, tad vertinsime nagrinėjamo indekso galimybes paaugti

Grafikas 14. Tikimybė indeksui paaugti 20% per atitinkamą metų skaičių

20%. Skaičiavimus atliksime iš istorinių duomenų. Suprantama, kad indekso istorija negarantuoja analogiškos trajektorijos ateityje, tačiau iš istorinių duomenų galime įsivertinti kai kuriuos parametrus. Suskaičiuosime kiekvieno mėnesio pabaigos indekso vertės nuo 1975-01-31 iki 2023-02-28 laiko tarpą, per kurį ji pakyla 20%, ir iš jų gausime tikimybių, indeksui paaugti 20%, skirstinį (Grafikas 14). Istoriniai duomenys rodo, kad per pastaruosius beveik 50 metų nebuvo nei vieno tokio trylikos metų laikotarpio per kurį nagrinėjamas akcijų indeksas būtų išaugęs mažiau nei 20%, o 99,8% atvejų tiek indeksas išaugo per 8 metus ir greičiau. Šie rezultatai rodo, kad PAF, investuodamas turtą pagal savo investavimo strategiją, turi galimybę uždirbti investicinę grąžą ne mažesnę nei reikia garantuotoms palūkanoms padengti su pakankamai aukšta tikimybe, tad techninių atidėjinių skaičiavimuose pinigų srautų diskontavimui naudojamos garantuotų palūkanų normos yra tinkamos ir pakankamai konservatyvios.

PKĮ numato, kad PAM valdymo ir administravimo sąnaudos yra dengiamos iš tam skirto atskaitymo (2,5%) nuo vienkartinių įmokų, o trūkstama valdymo ir administravimo sąnaudų dalis dengiama skolintomis lėšomis. Plačiau apie tai aptarsime apžvelgdami veiklos rizikas. Šis PAM veiklos finansavimo modelis nesikeitė, tačiau 2021 metais buvo priimtas sprendimas pradėti kaupti lėšas ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti atidedant 2% vienkartinių įmokų sumos. Nustatyta prielaida yra tinkama ir leis palaipsniui pereiti prie PAF išlaikymo iš techninių atidėjinių pasikeitimo. Pereinamasis laikotarpis turėtų būti trumpesnis nei 10 metų.

Techninių atidėjinių pokyčio analizė

Techninių atidėjinių pokyčių analizė suteikia daug naudingos informacijos apie PAF įsipareigojimų pokyčius, dinamiką ir svarbiausius veiksnus, lemiančius šiuos pokyčius. Ji leidžia suprasti, kokie veiksniai ir kokią įtaką turėjo techniniams atidėjiniams 2022 metais, bei leidžia įsitikinti, kad visi techninių atidėjinių pokyčiai yra paaiškinami. Techninių atidėjinių pokyčių analizė yra atliekama kiekvieno pensijų anuiteto lygyje ir tai leidžia identifikuoti visas galimas skaičiavimų problemas.

Lentelė 1. Techninių atidėjinių (PAPTA) pokyčio detalizacija

Pensijų anuiteto rūšis	PAPTA 2021-12-31	Įmokos 2022	Adm. atsk. 2,5%	Išmokų sąnaudos	Pirmojo mėnesio išmokų korekcija	Panaudota einamosioms sąnaudoms dengti	Atidėta ateities sąnaudoms	Mirtin-gumo sąnaudos	Garantuotos palūkanos	PAPTA 2022-12-31
	+	+	-	-	-	-	+	+	+	=
ST	3 347 795	2 866 111	71 653	249 551	6 422	3 709	57 322	29 008	46 145	6 015 046
STG	10 238 589	9 819 727	245 493	806 091	20 220	13 287	196 395	80	144 966	19 314 665
ATID	301 440	239 314	5 983	0	0	443	4 786	-3 261	0	535 854
Iš viso	13 887 824	12 925 152	323 129	1 055 642	26 642	17 439	258 503	25 827	191 111	25 865 565

Gautos vienkartinės įmokos iš pensijų kaupimo bendrovių už įsigyjamus pensijų anuitetus yra pagrindinis PAF pajamų šaltinis. Iš gautų įmokų yra atskaičiuojama 2,5% PAF administravimo išlaidoms padengti. Tai yra vienkartinis atskaitymas, ir jis neturi tiesioginio ryšio su PAF faktinėmis administravimo sąnaudomis. PAF veiklos pradžioje trūkstama suma yra dengiama LR Finansų ministerijos paskolomis, o vėlesniais laikotarpiais, augant vienkartinių įmokų sumai, tos paskolos bus grąžinamos iš PAF administravimo sąnaudoms nepanaudotų atskaitymų ir iš PAPTA išimamų dalies anksčiau atidėtų sumų ateities sąnaudoms dengti.

Pagrindinė PAF paskirtis yra mokėti pensijų anuitetus ir visos per laikotarpį išmokėtos bei numatytos išmokėti (numatomų išmokėjimų techninio atidėjinio pokytis) išmokos sudaro išmokų

sąnaudas. Kol kas yra mokamos tik standartinių pensijų anuitetų išmokos, o atidėtųjų pensijų anuitetų išmokos prasidės ne anksčiau nei po 10 metų. PAM Pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos apraše yra numatyta, kad už pirmąjį mėnesį mokama išmoka yra proporcinga likusių dienų skaičiui nuo skyrimo datos iki mėnesio pabaigos. Dėl tokio pirmųjų išmokų mažinimo PAF 2022 metais neišmokėjo 26 642 eurų išmokų. PAM turėtų iš naujo įvertinti šių pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo nuostatų pagrįstumą ir tikslingumą. O kol kas šios, pensijų anuitetų gavėjams neišmokėtos, sumos pripažįstamos kaip PAF pelnas iš kitų šaltinių ir 2023 metais bus paskirstytos ir išmokėtos pensijų anuitetų gavėjams vienkartinėmis išmokomis.

2021 metais buvo pakeista techninių atidėjinių apskaičiavimo metodika dėl PAF valdymo ir administravimo sąnaudų įtraukimo į techninius atidėjinius. Sudarant pensijų anuitetų padengimo techninį atidėjinį yra atsižvelgiama į pensijų anuitetų fondo gaunamus atskaitymus pensijų anuitetų administravimo ir valdymo išlaidoms padengti (80% visų atskaitymų nuo vienkartinių įmokų), kurie yra išdėliojami tolygiai visam numatomam pensijų anuitetų galiojimo laikotarpiui ir daroma prielaida, kad trūkstama dalis yra dengiama paskolomis, taip kaip numatyto PKĮ. Šis pakeitimas leis laipsniškai, per 10 metų, pereiti prie PAF valdymo ir administravimo sąnaudų finansavimo iš techninių atidėjinių pasikeitimo. Pereinamuoju laikotarpiu papildomai formuojami techniniai atidėjiniai bus nepakankamai finansuojami iš gaunamų vienkartinių įmokų ir tai gali lemti iki 2% techninių atidėjinių padengimo turtu deficitą. 2022 metais PAPTA buvo papildyta ateities sąnaudoms skirta suma 258 503 eurų ir 17 439 eurų jau buvo panaudota einamosioms sąnaudoms dengti.

Nustatant pensijų anuitetų dydžius yra įvertinama, kad dalis anuitantų gyvens trumpiau už kitus, ir jiems mirus jų PAF dalis bus paskirstoma likusiems gyviems anuitantams. Tokios PAF pajamos yra planuojamos nuolat, nepaisant to, kad tam tikrais laikotarpiais gali ir nebūti registruota anuitantų mirčių. Tokiais atvejais pensijų anuitetų mokėtojas patiria mirtingumo sąnaudas, o PAF yra priskaičiuojamos tokio paties dydžio mirtingumo pajamos, kurios bus finansuojamos išipareigojimų sumažėjimu anuitantams mirus. PAF finansinėse ataskaitose nei mirtingumo sąnaudos, nei pajamos nėra išskiriamos. Jos yra įskaičiuotos į PAF techninių atidėjinių pasikeitimą. 2022 metais PAF patyrė 25 827 eurų mirtingumo sąnaudų. Tai rodo, kad pensijų anuitetų gavėjų mirė mažiau nei aktuariškai buvo planuota, tačiau patirtos sąnaudos sudaro tik 0,1% nuo PAF vertės ir yra priimtino dydžio.

Priskaičiuotos garantuotos palūkanos taip pat nėra išskiriamos PAF finansinėse ataskaitose, tačiau šis skaičius gali būti naudingas, vertinant PAF investicinės veiklos rezultatus. 2022 metais PAF priskaičiavo anuitantams 191 111 eurų garantuotų palūkanų ir per tą patį laikotarpį jo finansinės ir investicinės veiklos rezultatas buvo -1 649 175 eurais. Šie skaičiai rodo, kad ataskaitiniu laikotarpiu PAF ne tik neuždirbo investicinės grąžos, reikalingos savo išipareigojimams finansuoti, bet patyrė ir finansinį nuostolį. Tačiau tai yra tik vieno trumpo laikotarpio rezultatas. Nuo veiklos pradžios iki 2022 metų pabaigos PAF priskaičiavo 278 724 eurus garantuotų palūkanų ir per tą patį laikotarpį iš Augimo portfelio realizavo 771 801 eurų investicinio pelno, kuris be kitų savo paskirčių yra skirtas ir garantuotų palūkanų padengimui. Taigi, investicinė grąža buvo pakankama vertinant 2,5 metų laikotarpį. PAF turto investavimo strategija gali būti vertinama tik apimant pakankamai ilgą laikotarpį – ne trumpesnę kaip 10 metų.

Techninių atidėjinių pakankamumo vertinimo analizė

Kiekvieno kalendorinio ketvirčio pabaigai PAF formuoja trejus techninius atidėjinius: PAPTA, NITA ir VĮGTA. Suformuoti PAF techniniai atidėjiniai 2022-12-31 pateikti 1 priede. VĮGTA pateiktoje lentelėje nėra išskirtas, nes jo dydis lygus nuliui. NITA yra apskaičiuojamas tiksliai pagal nustatytą metodiką, nenaudojant prielaidų, kurių tinkamumą reikėtų vertinti, todėl suformuotas TA

yra tikslus ir pakankamas. Tuo tarpu PAPTA sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumą jau aptarėme, bet pagal PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo metodiką, sudarius Pensijų anuitetų padengimo TA, yra vertinamas jo pakankamumas, lyginant jį su tikėtinų būsimų pinigų srautų pagal galiojančius sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo dabartine verte, kuri yra apskaičiuojama, naudojant naujausias turimas mirtingumo (atsižvelgiant į anuitetų gavėjų lytį) ir tikėtinos investicinės grąžos prielaidas. Tikėtinos investicijų grąžos ir turto valdymo kaštų prielaidas jau aptarėme ir konstatavome, kad naudojamos prielaidos yra tinkamos, todėl tas pačias prielaidas naudosime ir TA pakankamumui vertinti.

2021 metais pradėta formuoti papildoma PAPTA dalis ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti. Ji yra skirta palaipsniui pereiti prie pensijų anuitetų fondo valdymo ir administravimo sąnaudų finansavimo iš techninių atidėjinių pasikeitimo ir yra finansuojama iš PAF pelno. Pereinamuoju laikotarpiu galioja ir esamas PAM veiklos finansavimo modelis, kuris yra nustatytas PKĮ. Pastarasis finansavimo modelis užtikrina, kad visos PAM valdymo ir administravimo sąnaudos bus padengtos iš tam skirto atskaitymo nuo vienkartinį įmokų, o trūkstama dalis bus finansuojama valstybės suteikiamomis paskolomis. Toks abiejų modelių galiojimas užtikrina PAPTA dalies, skirtos ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti, pakankamumą.

Taip pat jau nustatėme, kad ir mirtingumo prielaidos yra tinkamos, tačiau PAPTA formavimui yra naudojamos mirties tikimybės, priklausančios nuo anuitanto amžiaus ir vienodos abiem lytims.

Atlikta mirtingumo analizė rodo, kad vyrų ir moterų mirtingumas bei tuo pačiu ir PAF prisiimama rizika reikšmingai skiriasi. Pagal 2020 metais sudarytą PAF mirtingumo lentelę 65 metų amžiaus vyrų vidutinė likusio gyvenimo trukmė yra 18,01 metų, o moterų – 23,25, t.y. moterys tikėtina gyvens daugiau kaip 5 metais arba beveik 30% ilgiau nei vyrai. Todėl norėdami įvertinti techninių atidėjinių pakankamumą turime juos

Grafiaks 15. Pakankamo PAPTA apskaičiavimas, tūkst. eurų

perskaičiuoti naudodami skirtingas mirties tikimybes vyrams ir moterims. Gavome, kad suformuotas PAPTA yra 314 tūkstančių eurų didesnis nei pakankamas PAPTA dydis. Tai yra lauktas rezultatas, nes moterų dalis PAF anuitantų portfelyje yra mažesnė (37%) nei planuota (40%).

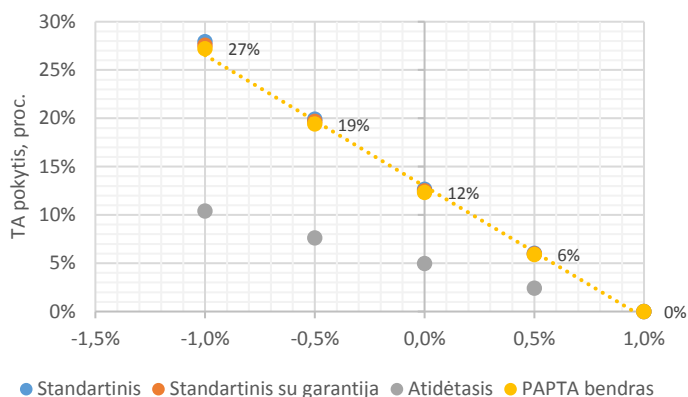
Suformuoti PAF techniniai atidėjiniai yra pakankami.

Techninių atidėjinių jautrumo analizė

PAF su pasirinktomis prielaidomis 2022-12-31 suformavo pakankamus techninius atidėjinius. Naudotų prielaidų tinkamumą jau aptarėme – visos 2022-12-31 naudotos prielaidos yra tinkamos, tačiau tai nereiškia, kad ir ateityje jos išliks tinkamos. Be to, ne visos skaičiavimuose naudojamos prielaidos daro vienodą įtaką techninių atidėjinių dydžiui, todėl papildomai yra verta įsivertinti techninių atidėjinių jautrumą naudojamų prielaidų galimiems pokyčiams.

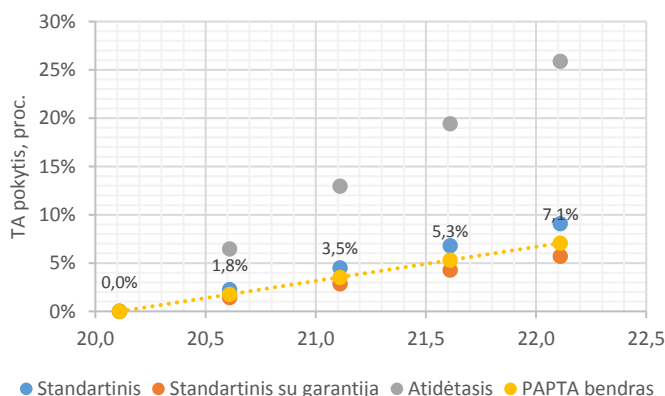
Lietuvos banko patvirtintame PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo reikalavimų apraše yra numatyta, kad techniniai atidėjiniai, apskaičiuoti taikant pasirinktą palūkanų normą, negali būti mažesni negu techniniai atidėjiniai, apskaičiuoti taikant garantuotą palūkanų normą. PAF techninius atidėjinius skaičiuoja su garantuota palūkanų norma, o įvertinus pensijų anuitetų pinigų srautų struktūrą, aukštesnės palūkanų normos naudojimas mažintų techninių atidėjinių vertę ir tokios palūkanų normos taikymas prieštarautų Lietuvos banko iškeltiems reikalavimams. Vadinasi, PAF galėtų taikyti tik mažesnę už garantuotą palūkanų normą, ir dėl to techniniai atidėjiniai išaugtų. Darant prielaidą, kad PAF investicinės veiklos rezultatas bus nulinis, PAPTA išaugtų 12% (+3,1 mln.eurų, padengimas turtu būtų 87%). Nors atidėtųjų pensijų anuitetų įsipareigojimai yra mažiau jautrūs palūkanų normos pokyčiams, tačiau jie daro nereikšmingą įtaką bendram PAPTA pokyčiui dėl mažos jų dalies pensijų anuitetų portfelyje. Taikomos palūkanų normos ir PAPTA pokyčio priklausomybė nėra tiesinė, tačiau artima jai. Techniniai atidėjiniai gali būti skaičiuojami, taikant ne tik fiksuotą palūkanų normą, bet ir palūkanų normų kreivę, pavyzdžiui, EIOPA skelbiamą 2022-12-31 nerizikingų palūkanų normų kreivę (su kintamumo korekcija), kuri prasideda ties 3,4% ir svyruoja nenusileisdama žemiau 2,8% (žr. 10 grafiką). PAF techniniai atidėjiniai apskaičiuoti, taikant tokią palūkanų normų kreivę, sumažėtų 20,5% (-5,2 mln.eurų, padengimas turtu būtų 122%). Taip apskaičiuoti techniniai atidėjiniai atspindėtų palūkanų normos situaciją rinkoje, tačiau nebūtų pakankamai konservatyvūs.

Grafikas 16. PAPTA priklausomybė nuo taikomos palūkanų normos

Techninių atidėjinių skaičiavimui naudojamos mirtingumo prielaidos yra išreikštos išgyvenimo arba mirties tikimybėmis kiekvienam amžiaus mėnesiui, kitaip tariant, mirtingumo lentelė yra parametru rinkinys, kreivė. Kreivė gali keistis skirtingai skirtingose amžiaus grupėse ir tai lemtų skirtingą įtaką techninių atidėjinių dydžiui. Paprastumo dėlei mirtingumo lentelei apibūdinti naudotume vieną parametru – 65-erių metų amžiaus žmogaus vidutinę likusio gyvenimo trukmę (e_{65}). Siekiame įvertinti vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimo daromą įtaką techninių atidėjinių dydžiui. Yra įvairių metodų kaip keisti mirtingumo lentelės parametrus, didinant ar mažinant mirtingumą. Mes pasirinkome modifikuoti mirtingumo lentelę, keičiant moterų/vyrų santykį.

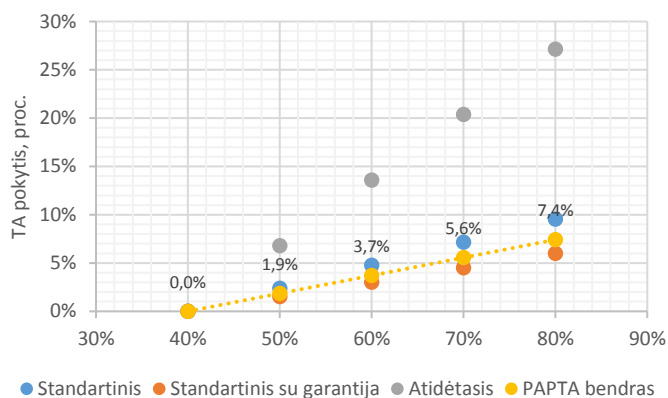
Grafikas 17. PAPTA priklausomybė nuo vidutinės gyvenimo trukmės (e_{65})

PAF naudojama mirtingumo lentelė sudaryta apjungus moterų ir vyrų mirtingumo tikimybes su prielaida, kad 65 metų (780 mėnesių) amžiaus pensijų anuitetų gavėjų yra tokios proporcijos: 40% moterų ir 60% vyrų. Kitų amžių moterų ir vyrų santykis apskaičiuojamas pagal moterų ir vyrų išgyvenimo iki tam tikro amžiaus tikimybes taip kaip aprašyta PAF techninių atidėjinių

apskaičiavimo metodikoje. PAF naudojamos mirtingumo lentelės $e_{65} = 20,11$ metų. Didindami moterų dalį iki 49,54%, 59,08%, 68,62% ir 78,16% atitinkamai gauname mirtingumo lenteles, kurių vidutinė likusio gyvenimo trukmė (e_{65}) yra 0,5, 1,0, 1,5 ir 2,0 metų ilgesnė nei pradinės lentelės. Perskaičiavę techninius atidėjinius su naujomis mirtingumo lentelėmis matome, kad gyvenimo trukmės ilgėjimas didžiausią įtaką daro atidėtųjų pensijų anuitetų techniniams atidėjiniams – vidutinei gyvenimo trukmei (e_{65}) pailgėjus 2 metais, TA išaugtų 26%. Mažiausiai jautrūs vidutinės gyvenimo trukmės pokyčiui yra standartinių pensijų anuitetų su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu įsipareigojimai. Bendra gyvenimo trukmės ilgėjimo įtaka PAF techninių atidėjinių dydžiui priklauso nuo portfelio struktūros, ir 2022 metų pabaigoje PAPTA išaugtų 7,1% ir padengimas turtu sumažėtų iki 90,9%, jeigu vidutinė gyvenimo trukmė (e_{65}) pailgėtų 2 metais. Kadangi pasirinkome mirtingumo lentelę modifikuoti, keičiant moterų/vyrų santykį, tai analogiškai gyvenimo trukmės ilgėjimui galime įvertinti ir techninių atidėjinių priklausomybę nuo moterų dalies PAF portfelyje. Matome tas pačias tendencijas: atidėtųjų pensijų anuitetų TA yra 3 ir 4 kartus jautresni moterų dalies didėjimui PAF portfelyje, lyginant atitinkamai su standartiniu ir standartiniu su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu pensijų anuitetais.

Grafikas 18. PAPTA priklausomybė nuo moterų dalies PAF portfelyje

VEIKLOS RIZIKOS

Rizikos, su kuriomis savo veikloje susiduria PAF, jų valdymo tikslai, uždaviniai ir principai, rizikos valdymo sistema, procesas ir atsakomybės bei rizikos apetitas ir tolerancijos ribos yra apibrėžti Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politikoje ir strategijoje. Šioje ataskaitoje apžvelgsime tik pagrindines rizikas, turėjusias ar galinčias turėti įtakos PAF rezultatams.

Ilgaamžiškumo rizika

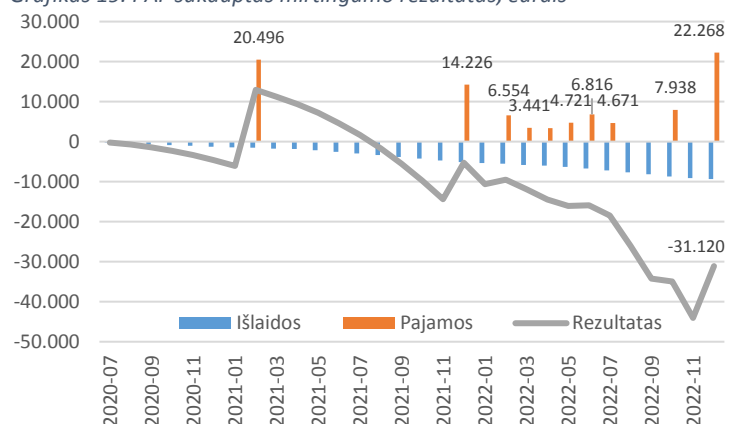
Gyvenimo trukmės (ilgaamžiškumo) rizika – tai rizika, susijusi su pensijų anuitetų gavėjų gyvenimo trukme. Nustatant pensijų anuitetų dydžius yra įvertinama ir atsižvelgiama į tikėtiną pensijų anuitetų gavėjų gyvenimo trukmę, jos pokyčio tendencijas bei planuojamą pensijų anuitetų gavėjų lyčių santykį. Yra rizika, kad faktinė patirtis gali skirtis nuo naudotų prielaidų, skiriant pensijų anuitetus. Nepalankiai susiklosčius aplinkybėms gali tekti išmokėti daugiau pensijų anuitetų išmokų nei planuota.

Pagrindinės ilgaamžiškumo rizikos valdymo priemonės yra konservatyvių mirtingumo prielaidų naudojimas, apskaičiuojant skiriamų pensijų anuitetų dydžius, bei papildomo rezervo sukaupimas galimiems nuostoliams dengti, jeigu pasirodytų, kad naudotos mirtingumo prielaidos nebuvo pakankamai konservatyvios. Mirtingumo prielaidų tinkamumą ir faktinę patirtį jau aptarėme. Šiai dienai nėra priežasčių teigti, kad PAF naudojamos mirtingumo prielaidos nėra tinkamos ar nepakankamai konservatyvios, tačiau ateityje reikia nuolat stebėti mirtingumo pokyčius ir tendencijas.

Kaip parodė PAF techninių atidėjinių jautrumo analizė, atidėtųjų pensijų anuitetų ilgaamžiškumo rizika yra 3-4 kartus didesnė nei standartinių pensijų anuitetų, todėl PAF prisiimama ilgaamžiškumo rizika būtų mažesnė, jeigu didesnė pensijų fondų dalyvių dalis rinktųsi standartinius pensijų anuitetus. 2022 metų patirtis rodo, kad anuitantai natūraliai yra linkę dažniau rinktis standartinius pensijų anuitetus, tačiau reikia atidžiai stebėti situaciją, ar pensijų kaupimo bendrovės nepiktnaudžiauja savo įtaka, skatindamos pensijų fondų dalyvius rinktis atidėtąjį pensijų anuitetą.

Kaip jau aptarėme analizuodami techninių atidėjinių pokyčius, PAF per 2022 metus patyrė 85625 eurų mirtingumo išlaidų, nes tokią sumą planavo gauti iš išsipareigojimų sumažėjimo dėl mirusių pensijų anuitetų gavėjų. Per 2022 metus buvo registruota 15 anuitantų mirčių ir dėl jų PAF gavo 59 798 eurų pajamų. Visų metų rezultatas buvo 25827 eurų mirtingumo nuostolių. Faktinės patirties nukrypimai nuo teoriškai apskaičiuotų dydžių yra visiškai normalus reiškinys. Įvertinę anuitantų išgyvenimo iki 2022 metų pabaigos tikimybes matome, kad tikėtinas mirusių anuitantų skaičius yra 18,7 anuitanto, todėl stebėtas 15 mirusių anuitantų skaičius visiškai atitinka lūkesčius. Pensijų anuitetų veiklos pradžioje yra tikėtinas mažesnis mirusiųjų anuitantų skaičius. Tai vadinama atrankos efektu, kad anuitantų mirtingumas keletą metų nuo pensijų anuitetų paskyrimo yra mažesnis už statistinį mirtingumą. Tokį efektą lemia laisvas apsisprendimas dėl pensijų anuiteto įsigijimo, kai pensijų anuitetus įsigyja tik santykinai geros sveikatos asmenys.

Grafikas 19. PAF sukauptas mirtingumo rezultatas, eurai

Investicinės grąžos rizika

Siekiant tvarios PAF veiklos, PAF turto investicinė grąža turėtų būti ne mažesnė nei garantuota palūkanų norma, naudojama pensijų anuitetų dydžiui apskaičiuoti. Galimybės ilguoju laikotarpiu PAF turtui uždirbti ne mažesnę nei garantuota investicinė grąžą jau aptarėme, vertindami techninių atidėjinių sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumą. PAF turto investavimo modelį aptarsime atskirai, o šiame skyriuje sutelksime dėmesį į trumpalaikių PAF turto vertės svyravimų riziką.

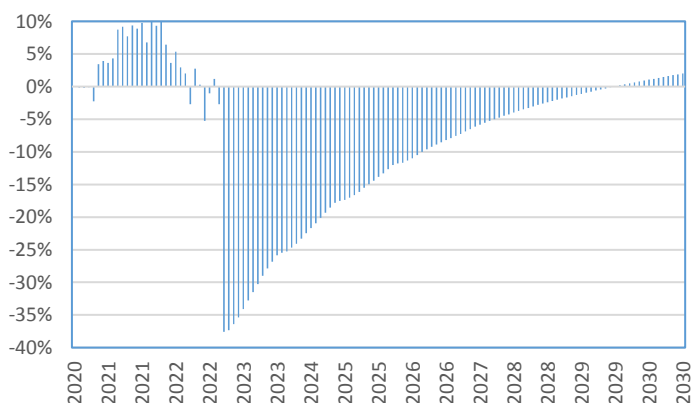
Padėtis akcijų rinkose lėmė, kad PAF turto investavimo rezultatai 2022 metais nebuvo geri – patirtas investicinis nuostolis (1 649 175 eurai) ir neuždirbta pakankamai, kad būtų padengta pensijų anuitetų gavėjams priskaičiuotų garantuotų palūkanų suma (191 111 eurų). Didžioji PAF turto dalis tiesiogiai ar netiesiogiai yra investuojama į nuosavybės vertybinius popierius (akcijas), kurių vertė trumpuoju laikotarpiu gali stipriai svyruoti ne dėl priimamų investavimo sprendimų, bet dėl sentimentų akcijų rinkose pasikeitimo. PAF turto investavimo modelis tokius trumpalaikius svyravimus leidžia prisiimti ir atskirais laikotarpiais gali susidaryti situacija, kad PAF turto nepakaks įsipareigojimams padengti. Tokia situacija nekelia pavojaus PAF tvarumui ilguoju laikotarpiu, jeigu yra laikomasi nustatytos investavimo strategijos. Nepaisant to, PKI numato, kad tokiais atvejais turi būti parengtas septynerių metų padėties atkūrimo planas. PAM jau rengė 2 tokius planus: po pirmojo finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo 2020-09-30 (tuomet PAF turtas sudarė 93,90% PAF įsipareigojimų sumos) ir 2022-06-30 (PAF turtas sudarė 97,91% PAF įsipareigojimų sumos). Vienintelė planuose numatyta priemonė padėčiai atkurti buvo toliau nuosekliai įgyvendinti PAF turto investavimo strategiją. Pats plano parengimas yra sveikintinas, nes padeda iš naujo įsivertinti situaciją ir patikrinti, ar neįvyko kokių nors pokyčių, kurie realiai kelia grėsmę PAF tvarumui. Būtų kur kas blogiau, jeigu tokioje situacijoje būtų bandoma reikšmingai mažinti investavimo riziką ar keisti investicinio portfelio struktūrą. PAF turto valdymo modelis ir strategija yra orientuoti į ilgalaikius tikslus, todėl svarbu išlaikyti šaltą protą, esant trumpalaikiams nukrypimams.

PAF turto investavimo modelis leidžia prisiimti reikšmingus trumpalaikius turto vertės svyravimus, nesukeliant grėsmės PAF tvarumui ilguoju laikotarpiu. PAF veiklos pradžioje yra labiau tikėtina situacija, kad dėl staigaus akcijų kainų kritimo kažkuriuo laikotarpiu turto gali nepakakti įsipareigojimams pilnai padengti, tačiau būtent PAF veiklos pradžioje turto vertės svyravimai yra mažiau reikšmingi dėl numatomo

spartaus PAF augimo ateityje. Tą iliustruoja streso testo rezultatai, kuomet analizuojant turto vertės svyravimų įtaką pensijų anuitetų TA padengimui turtu, yra atsižvelgiama ir į prognozuojamą PAF augimą, kuris yra reikšmingesnis už trumpalaikį turto vertės svyravimą. Nagrinėjame scenarijų: PAF augimo portfelio vertė 2023-01-31 sumažėja 50% dėl akcijų rinkos kritimo ir neatsistato, tačiau

PAF turtas nuosekliai auga apie 2,50% per metus. Prie PAF augimo prisideda ne tik investicinė grąža, bet ir gaunamos vienkartinės įmokos už naujai paskirtus pensijų anuitetus. Matome, kad net 50% turto vertės kritimo įtaka pensijų anuitetų TA padengimui turtu yra tik laikina ir per septynerius metus situacija atsistato, esant nuosaikiai PAF turto investicinei grąžai. Pagrindinė tokios dinamikos priežastis yra bendras PAF turto augimo tempas. Nagrinėtas scenarijus nėra labai tikėtinas (prielaida,

Grafikas 20. TA padengimo turtu streso testas, $(\text{Turtas minus TA}) / \text{TA}$

kad nukritusi turto vertė neatsistato), tačiau gerai iliustruoja PAF atsparumą turto vertės svyravimams ilguoju laikotarpiu.

Politinė rizika

Socialinė apsauga ir pensijų sistema yra aktualios temos, pritraukiančios visuomenės dėmesį ir ne retai tampančios politinių debatų objektu. Pensijų anuitetų mokėjimo veikla yra pensijų sistemos dalis, todėl bet kokie pokyčiai, susiję su pensijų kaupimo sistema, daro didesnį ar mažesnį poveikį pensijų anuitetų mokėtojui.

PAF rizikų valdymas, finansavimo sistema, turto investavimo modelis ir strategija yra priderinti prie esamos pensijų kaupimo sistemos, ir bet kokie sistemos pakeitimai turi būti gerai apgalvoti ir įvertintos pasekmės. Politiniai sprendimai, kurie gali paveikti pensijų kaupimo dalyvių skaičių ar jų sukauptas sumas, turi tiesioginę įtaką PAF veiklai. Augantis pensijų kaupimo dalyvių skaičius ir nemažėjantys pervedimai į antrosios pakopos pensijų fondus didina potencialių pensijų anuitetų gavėjų skaičių, jų sukauptą turtą ir gerina PAF perspektyvas, ir atvirkščiai.

PKĮ yra nustatyta, kad pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymas ir administravimas finansuojami iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti skirto atskaitymo – ne daugiau kaip 3 procentai vienkartinųjų įmokų, kurias į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą PAF perveda pensijų kaupimo bendrovės. Jeigu šio atskaitymo iš vienkartinųjų įmokų nepakanka PAF valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti, likusi valdymo ir administravimo sąnaudų dalis dengiama skolintomis lėšomis. Toks PAM veiklos finansavimo modelis yra jautrus gaunamų vienkartinųjų įmokų sumos pokyčiams ir priklauso nuo politinių sprendimų, susijusių su pensijų kaupimo sistema. Kitaip tariant, mažėjantis naujai skiriamų pensijų anuitetų skaičius ar gaunamų vienkartinųjų įmokų suma atitinkamai sumažintų ir PAM finansavimą. Jeigu artimiausioje ateityje politikai susilaikytų nuo esminių pensijų kaupimo sistemos pakeitimų, tai pagal PAF septynerių metų veiklos prognozę jau po kelerių metų PAM gautų pakankamai atskaitymų savo veiklai finansuoti ir iki tol gautoms paskoloms grąžinti. 2021 metais pradėtos kaupti PAF ateities valdymui ir administravimui skirtos lėšos leis palaipsniui pereiti prie fondo išlaikymo iš techninių atidėjinių pasikeitimo ir tai reikšmingai sumažins PAM finansavimo priklausomybę nuo politinių sprendimų.

Jeigu būtų priimti kokie nors politiniai sprendimai, kurie reikšmingai mažintų potencialių pensijų anuitetų gavėjų skaičių ar vienkartinųjų įmokų sumą, tai PAF turėtų persvarstyti naujai skiriamų pensijų anuitetų dydžius bei iš naujo sukalibruoti PAF turto investavimo strategiją. Tokie pokyčiai neabejotinai reikšmingai neigiamai paveiktų pensijų anuitetų gavėjų interesus.

PKĮ nustatė, kad PAM veiklą turi prižiūrėti nepriklausomas kolegialus organas – Taryba, kurios narius Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro teikimu skiria Vyriausybė. Tokiu būdu buvo bandoma atriboti PAM veiklą nuo tiesioginės politikų įtakos. Tai yra geras žingsnis link PAF politinės rizikos mažinimo, tačiau ateityje galėtų būti svarstoma plėsti Tarybos įgaliojimus, suteikiant jai ne tik patariamojo organo statusą, bet ir atsakomybę už PAF veiklos organizavimą taip, kaip rekomenduoja EBPO ekspertai.

Kol kas PAM politinė rizika išlieka tik nesirealizavusia rizika. 2022 metais PAM veikė ir priiminėjo sprendimus be išorinio spaudimo, savarankiškai ir siekdamas didžiausios naudos pensijų anuitetų gavėjams. Tačiau 2023 metais numatoma, kad politinė rizika pensijų anuitetų veiklai stipriai išaugs, nes bus svarstomi PKĮ pakeitimai, kurie gali reikšmingai pakeisti ateityje planuotų paskirsti pensijų anuitetų skaičių.

Savo rizikos vertinimas ir techninių atidėjinių padengimo turtu prognozė 7 metams

Rizikos valdymo politikoje yra numatyta, kad PAM rizikos valdymas yra neatskiriama planavimo proceso dalis. Todėl rengiant Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos planą buvo įvertintos pagrindinės rizikos ir jų valdymo priemonės, įvertinta įvardintų rizikų įtaka PAM tikslų pasiekimui ir planuojamos PAM veiklos atitikimas patvirtintam rizikos apetitui.

Pagrindinės rizikos, galinčios turėti įtakos PAF tvarumui yra naujų anuitantų skaičius ir ženklus PAF fondo turto vertės sumažėjimas.

Naujų anuitantų skaičius gali būti mažesnis dėl įvairių priežasčių, pvz.:

- Dėl recesijos, kurios tikimybė yra nemaža, II pakopos pensijų fondų dalyvių atlyginimai gali augti mažiau, negu prognozuota, nedarbo lygis taip pat galėtų išaugti, dėl ko sumažėtų įplaukos į pensijų fondus ir, atitinkamai, dalyvių sukauptas turtas;
- Nepaisant centrinių bankų pastangų, infliacija gali būti aukštesnė už siekiamus 2% ilgesnį laiką, dėl ko gali daugiau nei prognozuota pakilti riba, nuo kurios privaloma įsigyti pensijų anuitetą;
- Nepalanki situacija finansų rinkose gali turėti neigiamos įtakos pensijų fonduose sukaupiamam turtui, dėl ko dalyviai nesukaups turto daugiau nei riba, nuo kurios privaloma įsigyti pensijų anuitetą;
- Teisinio reglamentavimo pokyčiai.

Didelė PAF turto dalis yra netiesiogiai investuota į nuosavybės vertybinius popierius, t.y. aukštos rizikos aktyvus, todėl yra galimi dideli vertės svyravimai. Obligacijų emitentų kredito rizika yra vertinama kaip nereikšminga, nes investuojama į investicinio reitingo vyriausybių, valstybės valdomų įmonių ir kitų panašaus patikimumo skolos vertybinius popierius, taikant griežtus diversifikacijos reikalavimus.

Atsižvelgiant į identifikuotas rizikas buvo pasirinkti scenarijai PAF finansiniam tvarumui įvertinti.

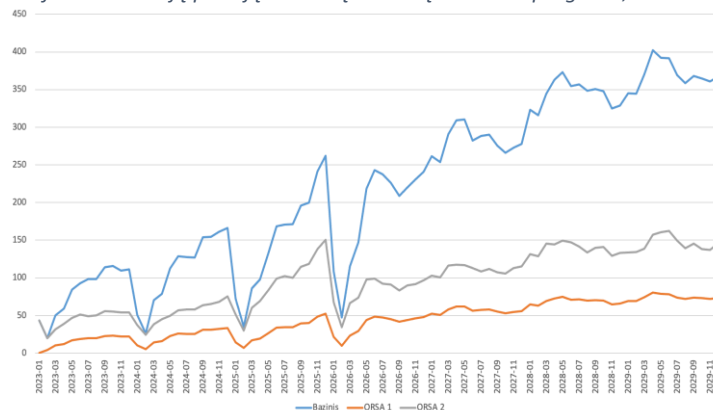
VSDF valdybos Pensijų anuitetų skyriaus specialistai kartu su Taryba nustatė PAF vystymosi trajektoriją. 2022 m. lapkričio 24 d. įstatymu Nr. XIV-1558 „Dėl Pensijų anuitetų fondo 2023 metų rodiklių patvirtinimo“ patvirtintas PAF biudžetas 2023 metams tapo atspirties tašku ilgalaikiai prognozei, o biudžetui sudaryti naudotos prielaidos – bazinio scenarijaus prielaidomis. Papildomai buvo sudaryti 2 rizikos scenarijai (ORSA 1 ir ORSA 2), kurie apibrėžė situacijas, kurios galėtų susidaryti nepalankiai susiklosčius aplinkybėms. ORSA 1 scenarijus siekia įvertinti situaciją, kuri galėtų susiklostyti priėmus politinį sprendimą liberalizuoti pensijų anuitetų įsigijimą, t.y. nustačius, kad sukakus senatvės pensijos amžių įsigyti pensijų anuitetą nėra privaloma. Tikėtina, kad tokiu atveju pensijų fondų dalyvių, įsigyjančių pensijų anuitetus, skaičius ženkliai sumažėtų. Tuo tarpu, ORSA 2 scenarijus yra skirtas įvertinti galimos ekonomikos recesijos įtaką PAF tvarumui. Šalies ir pasaulio ekonomikos būklė daro reikšmingą įtaką PAF tvarumui, tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai. Ekonomikos nuosmukis mažina gyventojų užimtumą ir pajamas, atitinkamai mažiau yra sumokama įmokų į pensijų fondus ir sukaupiamas mažesnis pensijų turtas. Papildomai sukaupą turtą mažina finansų rinkų nuosmukis. Nesukaupus daugiau turto nei nustatyta privalomo pensijų anuiteto įsigijimo riba, mažėja juos įsigyjančių asmenų skaičius. Finansų rinkų nuosmukis tiesiogiai mažina ir PAF turto vertę.

Lentelė 2. Pensijų anuitetų fondo ilgalaikės prognozės scenarijų prielaidos

Prielaida	Bazinis scenarijus	ORSA 1	ORSA 2
Potencialių PA gavėjų skaičius	DU pokytis: 2023 m. – 4,8% 2024 m. – 4,9% 2025 m. – 5,0%	Nuo 2023 potencialių PA gavėjų skaičius sumažėja 80%	Atlyginimų augimas: 2022, 2023 ir 2024 metais – po 0% Nuo 2025 po 2% kasmet 10 procentų dalyvių 2023 ir 2024 metais negauna draudžiamųjų pajamų 2023 m. ir 2024 m. PA įsigyja 20% (vietoj 40%) dalyvių, sukakusių pensinį amžių.
PA įsigijimo riba	2023 m. +8,08% 2026 m. +25,20% 2029 m. +6,12%		2023 m. +8,08% 2026 m. +35,00% (iki 14590 eurų) 2029 m. +6,12%
Rinkos/ Augimo portfelio investicinė grąža	Stabili grąža lygi garantuotoms palūkanoms (1%)		2023 m. akcijų vertė krenta 30% Nuo 2024 m. akcijų investicinė grąža kasmet +7%, obligacijų metinis pajamingumas +3%

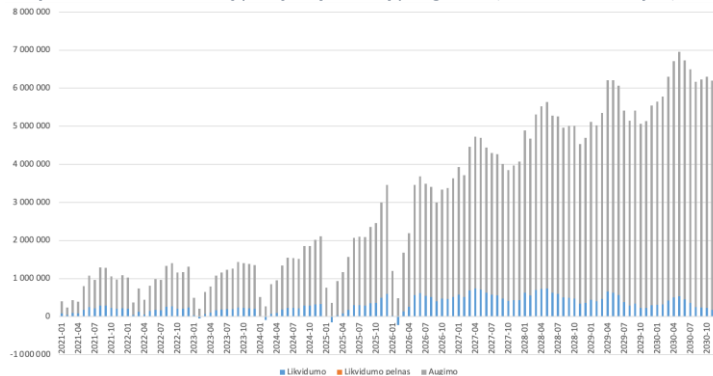
Pagrindinis veiksnys, darantis įtaką PAM veiklos apimčių augimui ir PAF tvarumui, yra naujai skiriamų pensijų anuitetų skaičius. Jis yra svarbus, nes PAM yra ankstyvojoje vystymosi stadijoje ir turimų veiklos apimčių nepakanka pilnai padengti PAM veiklos valdymo ir administravimo išlaidoms. Naujų pensijų anuitetų skaičiaus prognozės, esant skirtingiems PAM veiklos vystymosi scenarijams, pateikti 21 grafike. Naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičius yra netolygiai pasiskirstęs metų bėgyje ir priklauso nuo skaičiaus potencialių pensijų anuitetų gavėjų, kurie tuo metu sukanka senatvės pensijos amžių. Dėl vis dar vykstančio senatvės pensijos amžiaus didinimo, kiekvienų metų sausio ir vasario mėnesiais nėra žmonių, kurie sukanka senatvės pensijos amžių, o kovo ir balandžio mėnesiais – nėra moterų, kurios sukanka senatvės pensijos amžių.

Grafikas 21. Naujų pensijų anuitetų sutarčių skaičiaus prognozė, vnt

Naujai paskirtų pensijų anuitetų skaičius lemia PAF pinigų srautų dinamiką. Bazinio scenarijaus atveju, daugumoje mėnesių prognozuojami teigiami pinigų srautai, t.y. prognozuojama, kad PAF kas mėnesį gaus didesnes pensijų anuitetų įmokų sumas nei išmokės pensijų anuitetų išmokų. Žemiau esančiame grafike galime matyti investicinių portfelių pinigų srautų prognozę. Visi teigiami pinigų srautai yra nukreipiami investavimui ir padalinami tarp

Grafikas 22. Investicinių portfelių srautų prognozė (Bazinis scenarijus), eur

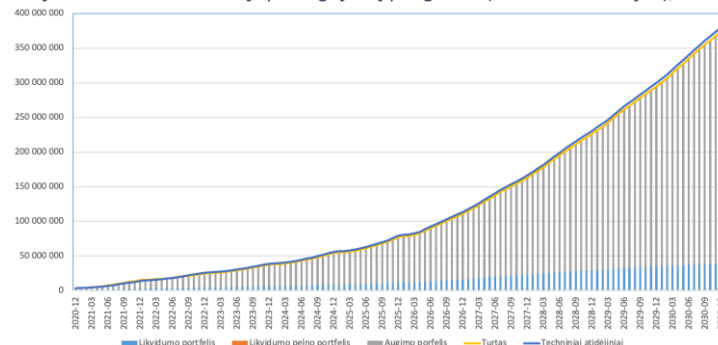

Likvidumo/Garantinio ir Augimo portfelių, o neigiami pinigų srautai yra dengiami iš Likvidumo portfelio. Dėl mažo naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičiaus metų pradžioje yra mėnesių, kuriais prognozuojama naujų įmokų suma bus mažesnė nei pensijų anuitetų išmokų suma. Tokia situacija

yra iš anksto žinoma, įvertinta ir atitinkamai jai yra pasiruošta, užtikrinant pakankamą lėšų sumą Likvidumo portfelyje.

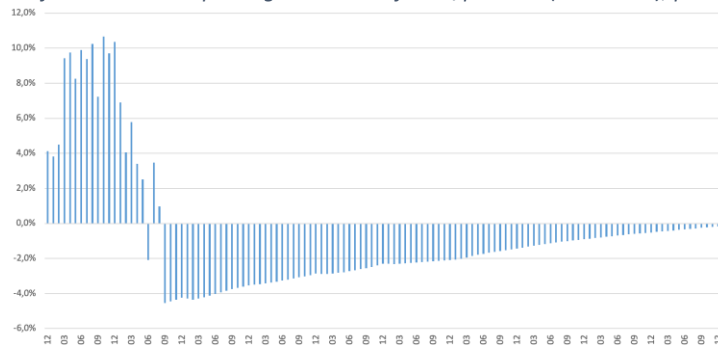
Atitinkami pinigų srautai lemia prognozuojamų investicinių portfelių dydžius. Kadangi prognozuojami teigiami pinigų srautai, tai numatomas ir investicinių portfelių augimas. 23 grafike galime matyti, kad techninių atidėjinių (įsipareigojimų) suma ir prognozuojama PAF turto suma yra arti viena kitos ir, analizuojant grafiką, sunku įvertinti, kuri suma yra didesnė. Techninių atidėjinių padengimas turtu yra esminis rodiklis, vertinant PAM veiklos tvarumą, todėl PAF turto ir įsipareigojimų skirtumą verta panagrinėti detaliau.

Grafikas 23. PAF turto ir įsipareigojimų prognozė (Bazinis scenarijus), eur

Detaliau panagrinėję techninių atidėjinių padengimo turtu dinamiką, matome, kad bazinio scenarijaus atveju deficitas nuosekliai mažėja, tačiau per visą nagrinėjamą laikotarpį išlieka PAF techninių atidėjinių padengimo turtu deficitas. Techninių atidėjinių padengimo turtu lygį skirtingai veikia keletas faktorių:

Grafikas 24. PAF TA padengimo turtu deficitas/perviršis (Bazinis sc.), proc.

- Neigiamai veikia į techninius atidėjinius atidedama iki pensijų anuiteto pabaigos administravimo sąnaudoms dengti reikalinga suma (2% vienkartinių įmokų sumos), nes ši dalis nėra finansuojama iš gautų vienkartinių įmokų;
- Neutraliai veikia investicinė grąža, nes bazinio scenarijaus investicinės grąžos prielaida atitinka pensijų anuitetų dydžių apskaičiavimo metodikoje naudojamas prielaidas, todėl esant tokiai investicinei grąžai PAF turtas turėtų pilnai padengti techninių atidėjinių sumą;
- Teigiamai arba neigiamai veikia PAF administravimui skirtų lėšų (atskaitymai nuo vienkartinių įmokų, paskolos) ir faktiškai patiriamų administravimo sąnaudų skirtumas.
- Teigiamai veikia naujų pensijų anuitetų vienkartinių įmokų srautas, nes 0,5% vienkartinių įmokų sumos yra skiriama su pensijų anuitetų skyrimu susijusioms sąnaudoms dengti.
- Teigiamai veikia galiojančių pensijų anuitetų skaičiaus augimas, nes auga suma, kuria kiekvieną mėnesį yra mažinami techniniai atidėjiniai dėl mažėjančios atidėtos sumos reikalingos iki pensijų anuiteto pabaigos pensijų anuitetų administravimo sąnaudoms dengti.

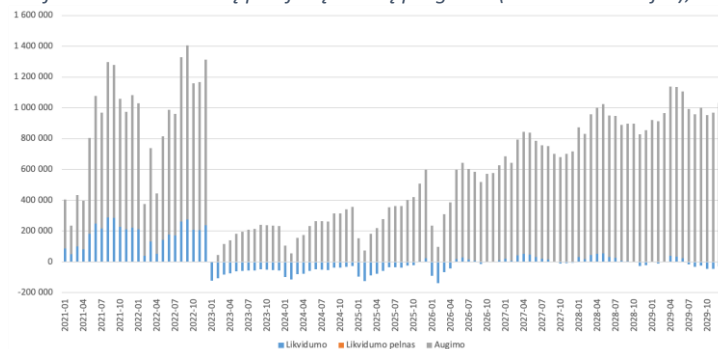
- Teigiamai arba neigiamai veikia PAF administravimui skirtų lėšų (atskaitymai nuo vienkartinį įmokų, paskolos) ir faktiškai patiriamų administravimo sąnaudų skirtumas.

Visų paminėtų faktorių suminis rezultatas lemia PAF techninių atidėjinių padengimo turtu pasikeitimą. Šiuo konkrečiu, **bazinio scenarijaus, atveju matome, kad po septynerių metų (2029-06-30) prognozuojamas PAF įsipareigojimų padengimo turtu 0,7% deficitas**. Deficito po septynerių metų nebūtų, jeigu minėtu laikotarpiu PAF turtas augtų 1,24% per metus, vietoje naudojamos 1,00% prielaidos. Atsižvelgus į 2022 metų spalio mėnesį EIOPA paskelbtą nerizikingų palūkanų normų kreivę (su kintamumo korekcija) (žr. 10 grafiką), galime daryti pagrįstą išvadą, kad būsima PAF turto investavimo grąža per artimiausius 7 metus bus didesnė nei reikalinga PAF turto deficitui padengti.

2. Analogiškus skaičiavimus atlikome ir pagal kitus PAF vystymosi scenarijus: ORSA 1 ir ORSA

Pagrindinė ORSA 1 scenarijaus prielaida yra 80% sumažėjęs naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičius, lyginant su baziniu scenarijumi. Tai atsispindi ir pinigų srautų prognozėje. Matome, kad artimiausius trejus metus prognozuojami neigiami pinigų srautai likvidumo užtikrinimo portfeliuose. Vėliau, išaugus naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičiui, neigiamus pinigų srautus pakeičia teigiami. Šiuo atveju svarbu įvertinti PAF likvidumą, t.y. ar pakankamo dydžio yra suformuoti likvidumo užtikrinimo portfeliai. Atsakymą į šį klausimą padiktuoja PAF investavimo modelis, kuris nurodo, kad nuo kiekvienos gautos įmokos į likvidumo portfelį pervesti suma, kurios pakaktų užtikrinti to konkretaus pensijų anuiteto mokėjimą 5 metus, todėl PAF yra pajėgus finansuoti visas išmokas iš likvidumo portfelio keletą metų ir be likvidumo portfelio papildymo.

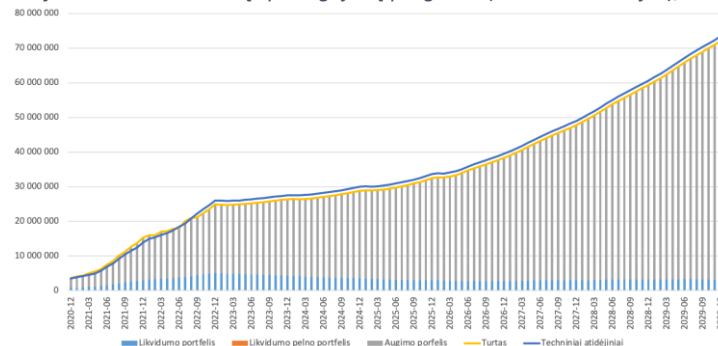
Grafikas 25. Investicinių portfelių srautų prognozė (ORSA 1 scenarijus), Eur

26 grafike galime matyti, kad techninių atidėjinių (įsipareigojimų) suma ir prognozuojama PAF turto suma yra arti viena kitos ir turto kreivė yra sistemingai žemiau įsipareigojimų kreivės. Tai indikuoja, kad visą nagrinėjamą laikotarpį yra PAF įsipareigojimų padengimo turto nepakankamumas.

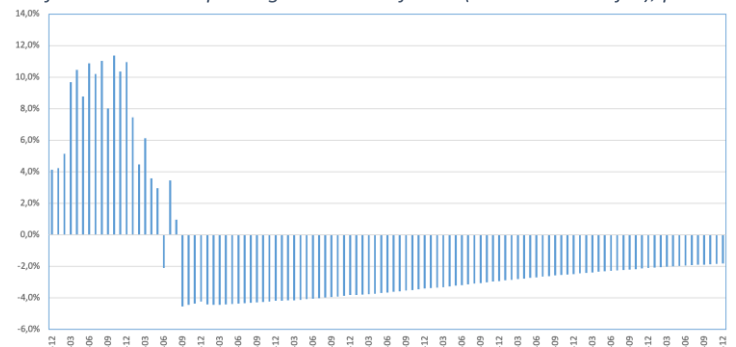
Detaliau panagrinėję techninių atidėjinių padengimo turtu dinamiką, matome, kad ORSA 1 scenarijaus atveju deficitas nuosekliai mažėja, tačiau per septynerių metų laikotarpį išlieka PAF turto nepakankamumas. Techninių atidėjinių padengimo turtu lygi veikia tie patys faktoriai, kuriuos jau aptarėme aukščiau.

Grafikas 26. PAF turto ir įsipareigojimų prognozė (ORSA 1 scenarijus), Eur

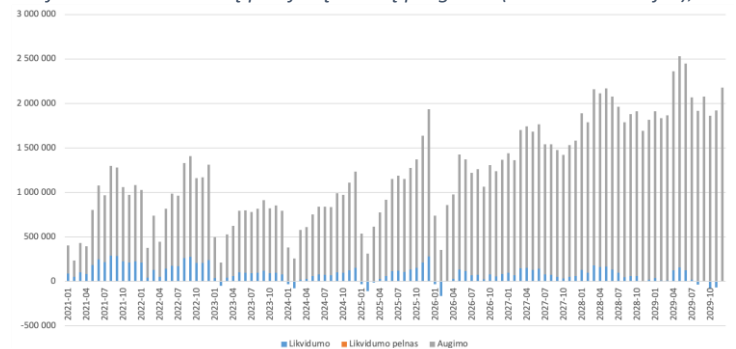
Prognozuojamo deficito (žr. 27 grafiką) po septynerių metų nebūtų, jeigu PAF turtas visus tuos metus vidutiniškai augtų 1,4% per metus, vietoje dabar naudojamos 1,0% augimo prielaidos. Kaip ir Bazinio scenarijaus atveju, atsižvelgus į 2022 metų spalio mėnesį EIOPA paskelbtą nerizikinių palūkanų normų kreivę (su kintamumo korekcija) (žr. 10 grafiką), galime daryti pagrįstą išvadą, kad būsima PAF turto investavimo grąža per artimiausius 7 metus bus didesnė nei reikalinga PAF turto deficitui padengti.

Grafikas 27. PAF TA padengimo turtu deficitas (ORSA 1 scenarijus), proc.

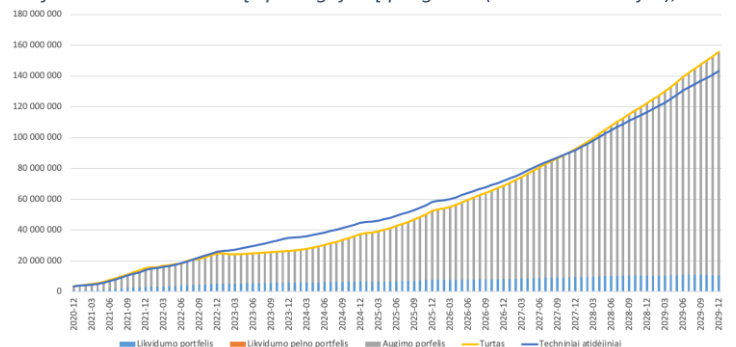
PAF vystymosi scenarijus ORSA 2 apima visą eilę veiksnių, kurie neigiamai veikia PAF veiklą, t.y. galimą recesiją, kuri lemia mažesnes sukauptas sumas II pakopos pensijų fonduose bei pasikeitusį potencialių pensijų anuitetų dalyvių elgesį, didesnę infliaciją, kuri lemia spartesnę pensijų anuitetų įsigijimo ribų augimą, bei turto verčių kritimą, kuris tiesiogiai daro įtaką PAF rezultatams.

Grafikas 28. Investicinių portfelių srautų prognozė (ORSA 3 scenarijus), Eur

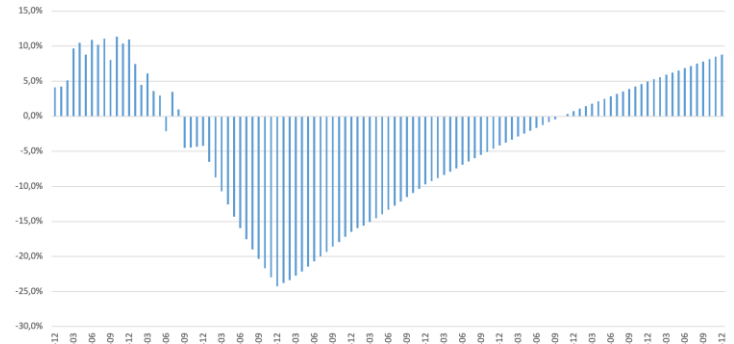
ORSA 2 scenarijaus prielaida dėl įšaldyto atlyginimų augimo, didelės infliacijos ir turto verčių kritimo lemia 56% naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičiaus sumažėjimą, lyginant su baziniu scenarijumi. Tai atsispindi ir pinigų srautų prognozėje. Matome, kad artimiausius dvejus metus prognozuojami pinigų srautai net mažesni už buvusius pastaraisiais dvejais metais. Vėliau, pasibaigus senatvės pensijos amžiaus ilginimui, pinigų srautai išauga ir sumažėja sezoniškumo įtaka. Nepaisant to, kad prognozuojamas reikšmingai mažesnis naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičius, gaunamų vienkartinių įmokų srauto pakanka pensijų anuitetų einamiesiems mokėjimams finansuoti ir nekyla grėsmė PAF likvidumui. 29 grafike galime matyti, kad beveik 5 metus techninių atidėjinių (įsipareigojimų) suma yra didesnė nei prognozuojama PAF turto suma, tačiau vėliau situacija pasikeičia ir kaupiasi turto perviršis.

Grafikas 29. PAF turto ir įsipareigojimų prognozė (ORSA 2 scenarijus), Eur

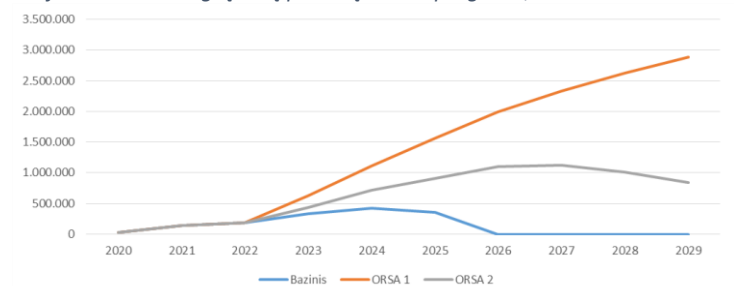
Techninių atidėjinių padengimo turtu dinamika ORSA 2 scenarijaus atveju visiškai atitinka lūkesčius. Esant staigiam ir reikšmingam turto vertės kritimui deficitas išauga, o akcijų rinkoms atsigaunant - nuosekliai mažėja ir perauga į turto perviršį. Šio scenarijaus atveju po septynerių metų PAF techniniai atidėjiniai būtų pilnai padengti turtu.

Grafikas 30. PAF TA padengimo turtu deficitas (ORSA 2 scenarijus), proc.

Visus nagrinėtus scenarijus dar verta palyginti kitu aspektu – paskolų poreikiu pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti. Matome, kad ORSA 1 scenarijaus atveju PAF be esminių pokyčių neišgalėtų savęs išlaikyti iš atskaitymų nuo vienkartinį įmokų ir reikėtų ieškoti sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo veiklos perorganizavimo. Kadangi toks scenarijus gali susiklostyti tik dėl politinių sprendimų, pvz. atsisakius privalomo pensijų anuitetų įsigijimo arba neadekvačiai pakėlus ribą nuo kurios yra privalomą įsigyti pensijų anuitetą, todėl vyriausybė ir įstatymų leidėjai turėtų panašius sprendimus priimti įvertinę ir galimas pasekmes pensijų anuitetų fondui bei su tuo susijusiais kaštais – finansuoti iš valstybės biudžeto PAF veiklą iki pilno įsipareigojimų įvykdymo.

Grafikas 31. PAF negrąžintų paskolų likučio prognozė, Eur

Kitais nagrinėtais scenarijais veikla būtų tvari, tik ORSA 2 scenarijaus atveju paskolų poreikis būtų ženkliai didesnis nei bazinio scenarijaus atveju.

DUOMENŲ PATIKIMUMAS

Vertinant PAF įsipareigojimus yra svarbu įsitikinti, kad skaičiavimuose naudojami duomenys yra išsamūs, tikslūs ir patikimi. Tik naudojant tokius duomenis gauti rezultatai atspindės tikrąją PAF įsipareigojimų vertę.

Išsamumas

Įvertinsime, ar techninių atidėjinių skaičiavimuose naudoti duomenys yra išsamūs, t.y. įtraukti duomenys apie visus sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo, nėra neapskaitytų sprendimų ir įtraukti sprendimai tik tie, kurie patenka į ataskaitinį laikotarpį.

PAF įsipareigojimas atsiranda nuo dienos, kurią pensijų kaupimo bendrovėje gautas pensijų fondo dalyvio prašymas dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo. Pagal šią datą sprendimas priskiriamas ir ataskaitiniam laikotarpiui. Duomenis apie gautus prašymus dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo pensijų kaupimo bendrovės perduoda pensijų anuitetų mokėtoju pagal suderintą duomenų apsikeitimo tvarką. Duomenų išsamumą padeda užtikrinti šios keleto lygių kontrolės priemonės:

- Kiekvienam įrašui apie gautą prašymą sudaryti pensijų išmokos sutartį PAM yra suteikiamas iš eilės einantis bylos numeris, kuris vėliau naudojamas ir sprendimo dėl pensijų anuiteto mokėjimo identifikavimui.
- Pensijų kaupimo bendrovės yra PKĮ įpareigosios apie gautus pensijų fondų dalyvių prašymus informuoti PAM per 3 darbo dienas. Tokiu būdu yra užtikrinama, kad informacija pasiekia PAM sistemas, kuriose yra priskiriami bylų numeriai.
- Pensijų anuitetų gavėjai irgi prisideda prie kontrolių įgyvendinimo, nes pateikę prašymus laukia sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo ar kitokių veiksmų, o nesulaukę kreipiasi į PAM ar pensijų kaupimo bendrovės su paklausimais.
- PAF įsipareigojimai yra skaičiuojami, praėjus keletui savaičių nuo ataskaitinio laikotarpio pasibaigimo, ir tai suteikia pakankamai laiko visoms galimoms klaidoms išaiškėti.

Prieš skaičiuojant PAF įsipareigojimus yra įsitikinama, kad naudojamuose duomenyse yra visi įrašai (visi iš eilės einantys bylų numeriai) nuo pirmojo iki paskutiniojo priskiriamo ataskaitiniam laikotarpiui. Tokiu būdu yra įsitikinama, kad naudojami duomenys yra išsamūs.

Duomenys naudoti PAF įsipareigojimams vertinti 2022-12-31 yra išsamūs.

Tikslumas

Įsitikinus, kad PAF techninių atidėjinių skaičiavimams naudojami duomenys yra pilni, turime įsitikinti, kad duomenys yra tikslūs ir teisingi. Įsipareigojimams apskaičiuoti yra svarbūs tik keletas duomenų. Jų teisingumo užtikrinimą bei kontrolės priemones aptarsime kiekvienam iš duomenų atskirai:

- Amžius yra apskaičiuojamas iš gimimo datos, kuri savo ruožtu yra imama iš PAM vidinių sistemų. Asmens gimimo data PAM vidinėse sistemose yra naudojama įvairioms išmokoms skirti ir yra sutikrinta su gyventojų registro duomenimis.
- Pensijų anuiteto skyrimo data sutampa su pensijų fondo dalyvio prašymo dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo data. Jos teisingumas yra kontroliuojamas, prieš priimant

sprendimus skirti pensijų anuitetus. Prieš skaičiuojant PAF techninius atidėjinius yra patikrinamas minėtos datos adekvatumas, atsižvelgiant į bylų eiliškumą.

- Kiekvieno pensijų anuiteto vienkartinės įmokos suma yra sutikrinama su PAF banko sąskaitos išrašu įsitikinant, kad jos sutampa. Kadangi PAF įsipareigojimai yra skaičiuojami praėjus keletui savaičių nuo ataskaitinio laikotarpio pasibaigimo, tai visos vienkartinės įmokos tam laikui jau yra gautos. Vienkartinių įmokų gavimas yra svarbus ir kontroliuojant, kad visi atsisakyti pensijų anuitetai būtų tinkamai pažymėti ir apskaityti.
- Pensijų anuiteto dydis kiekvienam sprendimui (duomenų įrašui) yra perskaičiuojamas pagal turimus duomenis (skyrimo datą, amžių ir vienkartinę įmoką), ir gautas rezultatas sulyginamas su sistemose esančiais dydžiais. Skirtumų nebuvimas rodo, kad ne tik pensijų anuitetų dydžiai, bet ir visi kiti duomenys yra teisingi.
- Prieš kiekvieną pensijų anuitetų mokėjimą yra tikrinama su Lietuvos gyventojų registro duomenimis ar nėra registruota pensijų anuitetų gavėjų mirčių ir atitinkamai mirusiems pensijų anuitetų gavėjams nėra mokamos išmokos. Prieš skaičiuojant PAF techninius atidėjinius yra sutikrinamos išmokėtų pensijų anuitetų sumos pagal kiekvieną sprendimą ir tokiu būdu yra patikrinama, ar anuitantų mirtys yra tinkamai pažymėtos duomenyse.

Duomenys naudoti PAF įsipareigojimams vertinti 2022-12-31 yra išsamūs, aktualūs, patikimi ir tikslūs. Gauti rezultatai atspindi tikrąją PAF įsipareigojimų vertę.

PELNO PASKIRSTYMAS

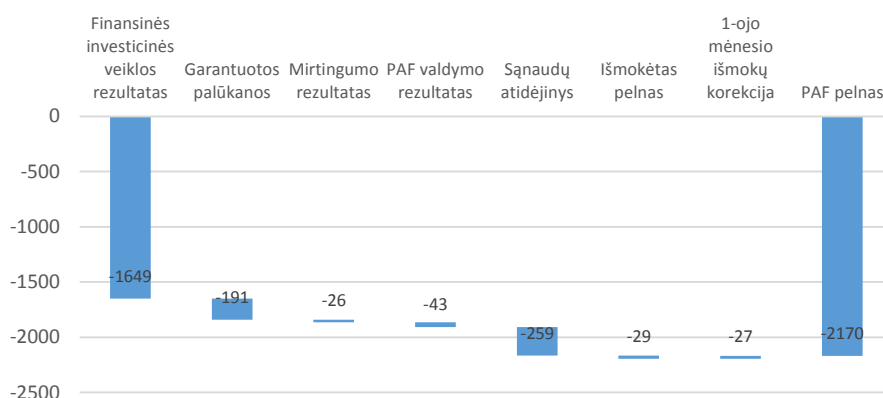
PKĮ numato galimybę pensijų anuitetų gavėjams skirti dalį PAF uždirbto pelno, tačiau ar turėtų būti jis skiriamas ir kokiomis sąlygomis yra apibrėžta pelno paskirstymo tvarkos apraše, kuris buvo patvirtintas 2022 metų pirmoje pusėje. Pensijų anuitetų gavėjams pelnas yra skiriamas, atsižvelgiant į PAF įsipareigojimus ir ilgalaikius tikslus, o vienerių metų nerealizuotas pelnas (grynasis perviršis) nėra tinkamas rodiklis spręsti apie PAF uždirbtą pelną, kuris turėtų būti paskirstytas pensijų anuitetų gavėjams. 2022 metais pensijų anuitetų gavėjams buvo paskirstytas ir išmokėtas (28 570 eurų) pelnas, kuris susiformavo iš kitų šaltinių, t.y. PAF uždirbtas pelnas dėl sumažintos pirmosios pensijų anuitetų išmokos. Likęs uždirbtas pelnas nebuvo paskirstytas ir bus pridėtas prie 2023 metų skirstytino pelno arba atitinkamai dengs susidariusį nuostolį.

PAF 2022 metų finansinėse ataskaitose matome 2 169 559 eurų grynąjį deficitą (nuostolį). Pagrindinis šio nuostolio šaltinis buvo investicinės veiklos rezultatas. Jau anksčiau aptarėme, kad pagal PAF turto investavimo strategiją yra galimi trumpalaikiai turto svyravimai, kuriuos fondas gali toleruoti. Šių turto

svyravimo rezultatų, kurie virsta atskirų metų nerealizuotu pelnu ar nuostoliu, negalima skirstyti pensijų anuitetų gavėjams kol investicinis rezultatas nėra užfiksuotas, parduodant finansines priemones ar gaunant

palūkanas, dividendus. Akivaizdu, kad 2022 metais nebuvo uždirbtas pelnas, kuris galėtų būti paskirstytas pensijų anuitetų gavėjams, tačiau 2021 metais uždirbtas pelnas nebuvo paskirstytas, tad 2023 metų pirmoje pusėje bus atskirai įvertinta galimybė paskirstyti pensijų anuitetų gavėjams iki 2022 metų pabaigos sukauptą pelną.

Grafikas 32. PAF pelno/nuostolio šaltiniai, tūkst. eurų

TURTO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ SUDERINAMUMAS

Įprastai yra siekiama suderinti turto ir įsipareigojimų pinigų srautus, tačiau tokiu atveju reikėtų apsiriboti investicijomis į fiksuoto pajamingumo vertybinius popierius ir susitaikyti su neigiama ar silpnai teigiama investicine grąža. Nors turtas būtų suderintas su įsipareigojimais pagal pinigų srautus (trukmę), tačiau nebūtų suderintas pagal siektiną grąžą. PAF pasirinktas inovatyvus turto investavimo modelis tiesiogiai nederina turto ir įsipareigojimų pinigų srautų, tačiau leidžia užtikrinti Pensijų anuitetų fondo likvidumą ir reikiamą investicinę grąžą.

PAF turto investavimo modelis ir tikslinė grąža

Pensijų kaupimo įstatymo 35⁸ straipsnio 2 dalyje numatyta, kad PAF turtas gali būti investuojamas tik į Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme nustatytus objektus, jeigu galima nustatyti, vertinti, stebėti ir valdyti riziką, kylančią iš investicijų (rinkos (palūkanų normos, akcijų, valiutos), likvidumo, kredito, koncentracijos, reinvestavimo, infliacijos ir kita). Papildomai yra reikalaujama, kad būtų užtikrintas viso investicinių priemonių portfelio saugumas, kredito kokybė, likvidumas ir pelningumas.

Įvertinus visus PAF turtui taikomus investavimo apribojimus, investavimo horizontą, siekį uždirbti bent minimalią garantuotą investicinę grąžą (1,20% metinių palūkanų) bei anuitantų interesus, sukurtas investavimo modelis, pagal kurį didžiąją investicijų dalį, siekiant uždirbti investicinę grąžą, tiesiogiai ar netiesiogiai, pvz. investuojant į investicinių fondų vienetus, turėtų sudaryti investicijos į nuosavybės vertybinius popierius, o likusi dalis būtų investuojama į fiksuoto pajamingumo finansines priemones, siekiant užtikrinti PAF likvidumą tiek trumpuoju, tiek ilgesniu laikotarpiu. Atitinkamai, šios dalys vadinamos Augimo ir Likvidumo (jo dalis ilgesnio termino likvidumo užtikrinimui vadinama Garantiniu portfeliu) portfeliais. Detaliau PAF portfeliai aprašyti toliau tekste.

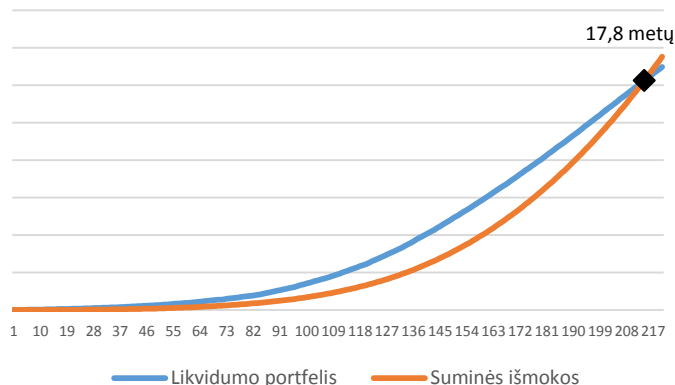
Gavus vienkartinę įmoką už įsigijamą pensijų anuitetą, yra atskaičiuojama PAF valdymui skirta įmokos dalis (2,50%), tada - artimiausiems 60-čiai mėnesių reikalinga išmokų suma nukreipiama į Likvidumo portfelį, o likusi įmokos dalis investuojama pagal Augimo portfelio investavimo strategiją. Augimo portfelio investicijų apskaita vykdoma analogiškai kolektyvinio investavimo subjektų apskaitai, t.y. kiekvieno sprendimo dėl pensijų anuiteto mokėjimo lygyje ir kiekvienam sprendimui yra nustatoma tikslinė grąža, kurią pasiekus, Augimo portfelio atitinkama turto dalis yra konvertuojama į pinigus (užfiksuojama investicinė grąža), ir pinigai perkeliama į Likvidumo portfelį. Tuo tarpu visi einamieji mokėjimai vykdomi iš Likvidumo portfelio.

Likvidumo portfeliui nėra keliami jokie investicinės grąžos reikalavimai išskyrus tiek, kad turtas turi išsaugoti nominalią savo vertę, tačiau praktikoje turtas gali turėti teigiamą grąžą, kuri prisidės prie bendro PAF turto vertės augimo. Pagrindinis reikalavimas, keliamas Likvidumo portfeliui, yra užtikrinti turto prieinamumą pensijų anuitetų išmokų mokėjimo dienomis.

Toks investavimo modelis leidžia ne tik užtikrinti sklandų ir tvarų pensijų anuitetų mokėjimą, bet ir siekti aukštesnės grąžos nei yra įskačiuota į pensijų anuitetus. Papildoma investicinė grąža būtų naudojama ilgaamžiškumo rizikai valdyti bei pelno skyrimui anuitantams.

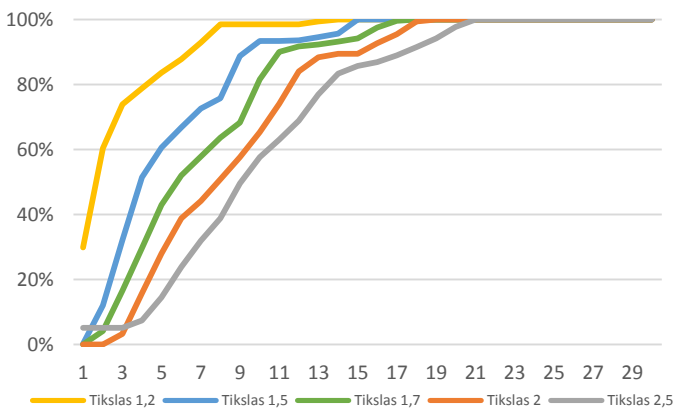
Gali kilti klausimas, kiek laiko PAF galėtų laukti, kol Augimo portfelyje apskaitomos investicijos pagal kiekvieną sprendimą pasieks investavimo tikslą. Jeigu PAF turėtų tik vieną galiojantį pensijų anuitetų sprendimą, tuomet investavimo tikslą turėtų pasiekti ne vėliau kaip per 60 mėnesių (5 metus). Tačiau PAF pensijų anuitetų portfelis bus augantis, todėl kiekvienas priimtas naujas sprendimas prailgina laiką tikslinei grąžai pasiekti. Maksimalų laiką tikslinei grąžai pasiekti galime rasti, lygindami Likvidumo portfelio dydį, kurį apskaičiuojame pagal planuojamą naujų pensijų anuitetų srautą, kiekvienam naujam sprendimui į Likvidumo portfelį atidedant 60-čiai mėnesių reikalingą išmokų sumą, ir sumines mokėtinas išmokas. Taškas, kuomet suminės išmokos pasiekia Likvidumo portfelio dydį, yra laikas, kada PAF turėtų pradėti perkelti dalį turto iš Augimo portfelio į Likvidumo portfelį. Atlikę skaičiavimus gauname, kad lėšos Augimo portfelyje gali būti investuotos 17,8 metų, t.y. per tokį laikotarpį jos turėtų uždirbti tikslinę investicinę grąžą.

Grafikas 33. Likvidumo portfelio ir suminių išmokų dinamika kas mėnesį

Kitas aktualus klausimas yra kokio dydžio tikslinės grąžos reikėtų siekti? Tam, kad pensijų anuitetų veikla būtų tvari, PAF turtas turėtų uždirbti bent jau palūkanas, kurios yra įskaičiuotos į pensijų anuitetų dydį, ir papildomai būtų sukauptas rezervas galimoms papildomoms išmokoms finansuoti dėl spartesnio gyvenimo trukmės ilgėjimo nei prognozuota, pvz. išmokoms, kurios būtų reikalingos vidutinei gyvenimo trukmei pailgėjus 2 metais. Šiems tikslams pasiekti užtektų, kad PAF Augimo portfelis uždirbtų suminę 30% grąžą ne vėliau kaip per 17,8 metų. Šis minimalus tikslas atitinka 1,48% metinę investicinę grąžą, atskaičius su investavimo veikla susijusias sąnaudas. Istoriskai vidutinė metinė akcijų rinkos grąža yra keletą kartų didesnė, todėl akivaizdu, kad PAF pakankamai saugiai galėtų ir turėtų siekti aukštesnės grąžos. Remiantis pastarųjų 50 metų istoriniais duomenimis pasaulio išsivysčiusių rinkų akcijų indeksas (MSCI World) per 18 metų nuo bet kurio savo taško 99,4 atvejais iš 100 išaugo ne mažiau kaip 100%, t.y. vidutinė metinė grąža buvo didesnė negu 3,9%. Šis faktas patvirtina, kad PAF sąlyginai saugiai galėtų siekti aukštesnės investicinės grąžos. 2021 metais buvo nustatyta 75% Augimo portfelio tikslinė grąža, kiekvieno pensijų anuiteto atveju ją realizuojant trimis etapais, kaskart kai pasiekiamas tarpinė, ne mažesnė kaip 25%, investicinė grąža.

Grafikas 34. Tikimybė pasiekti tikslinę grąžą per atitinkamą metų skaičių

PAF investiciniai portfeliai ir jų strategijos

PAF turtas investuojamas, vadovaujantis VSDF valdybos direktoriaus patvirtinta Pensijų anuitetų fondo investavimo politika ir strategija (toliau – Investavimo politika).

PAF turtas, skirtas investavimui, yra paskirstytas tarp trijų portfelių – Likvidumo, Garantinio ir Augimo – kurių kiekvienam keliama skirtingi lūkesčiai investavimo grąžai ir jai pasiekti nustatytos atitinkamos investavimo strategijos.

Likvidumo portfelio tikslas – užtikrinti artimiausių šešių mėnesių pensijų anuitetų išmokų mokėjimą laiku. Pagal šio portfelio investavimo strategiją, portfelio lėšos laikomos banko sąskaitoje. Investicinės grąžos tikslai nėra keliama.

Garantinio portfelio tikslas – užtikrinti lėšas, reikalingas ilgesnio laikotarpio (5 metų ir daugiau) likvidumo ir ilgaamžiškumo rizikos valdymui. Portfelį sudaro investicijos į fiksuoto pajamingumo finansines priemones (skolos vertybinius popierius, pinigų rinkos priemones, terminuotuosius indėlius ir pan.), kurios laikomos iki išpirkimo ir apskaitomos amortizuota savikaina. Šio portfelio lėšos investuojamos į saugias (investicinio kredito reitingo) fiksuoto pajamingumo finansines priemones, daugiausiai vyriausybės ir centrinių bankų obligacijas, pinigų rinkos priemones, terminuotuosius indėlius ir pan. Investicinės grąžos tikslas – ne neigiama grąža, atskaičius su investavimo veikla susijusias išlaidas (vertybinių popierių saugojimo ir atsiskaitymo mokesčius, sandorių komisinius tarpininkams ir pan.).

Augimo portfelio tikslas – uždirbti tikslinę investicinę grąžą kiekvienam pensijų anuitetui per laikotarpį, ne ilgesnį kaip 20 metų. Šio portfelio investavimo strategija numato, kad šiuo metu portfelio lėšos turėtų būti investuojamos į biržoje prekiaujamų fondų (toliau – ETF), atkartojančių plačiai diversifikuotus akcijų indeksus, tokius kaip MSCI World arba jį sudarančių regionų, šalių, sektorių akcijų indeksus, kitus diversifikuotus akcijų indeksus, vienetus. Portfelio lyginamasis indeksas – sudėtinis išsivysčiusių rinkų akcijų indeksas (60% Šiaurės Amerika, 30% Europa ir 10% Azija), perskaičiuotas eurai.

Investavimo rizikos valdymas

Investicijų rizika yra valdoma, diversifikuojant investicijas pagal regionus, emitentus ir kitus kriterijus bei nustatant limitų sistemą, kaip aprašyta Investavimo politikoje. Rizikos tolerancijos lygis yra apibrėžtas VSDF valdybos direktoriaus patvirtintoje Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politikoje ir strategijoje.

Taip pat, investavimo rizika yra papildomai diversifikuojama pagal investavimo laiką, nes lėšos už įsigijamus pensijų anuitetus gaunamos ir yra investuojamos nuolat (kas dieną, savaitę, mėnesį, priklausomai nuo pinigų srautų). Kiekvieną kartą investavus lėšas 7-ių metų laikotarpiui (investuojama ilgesniam laikui, tačiau veiklos plano rengimo tikslais imamas tik septynerių metų laikotarpis) galima laikyti, kad uždirbta grąža bus atsitiktinis dydis, kurio vidurkis ir standartinis nuokrypis sutaps su istoriniu vidurkiu ir standartiniu nuokrypiu. Remiantis Didžiųjų skaičių dėsniu, atlikus n tokių investicijų, vidutinė visų investicijų, t.y. Augimo portfelio, grąža turėtų būti artima istoriniam vidurkiui, o vidutiniai svyravimai apie vidurkį (standartinis nuokrypis) būti artimi istorinio standartinio nuokrypio (σ) ir skaičiaus $\sqrt{n}$ santykiui, t.y., $\frac{\sigma}{\sqrt{n}}$. Todėl, investuojant lėšas ne tuo pačiu metu, mažėja investavimo rizika, nes vidutinė investicijų grąža tampa artimesnė istoriniam vidurkiui (lyginant su atveju, kai investuojama visa suma iš karto), o neigiamų grąžų tikimybė mažėja, nes mažėja atsitiktiniai svyravimai apie vidurkį.

Prisiimto investavimo rizikos lygio įvertinimui yra skaičiuojamas rizikos kapitalas – didžiausia galima turto vertės sumažėjimo arba nuostolių suma per vienerius metus įvertinant įvykius įvykstančius dažniau nei kartą per 200 metų. Į rizikos kapitalą yra įtraukiami ir su veiklos rizika susiję

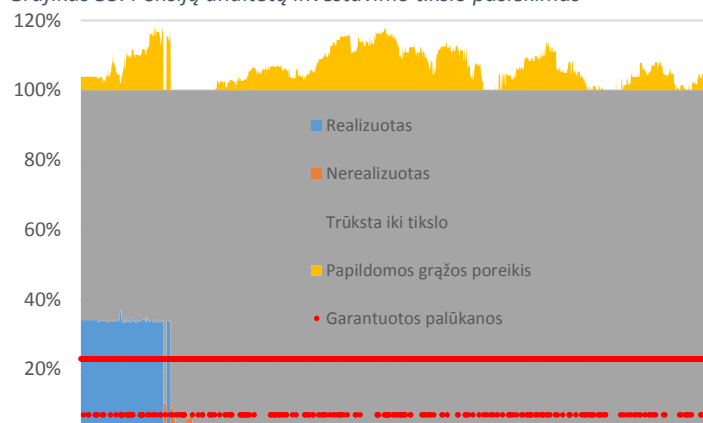
galimi nuostoliai. Rizikos kapitalas yra skaičiuojamas kiekvieną savaitę ir yra vertinamas jo santykio su Augimo portfeliu atitikimas nustatytiems limitams.

Investavimo rezultatai ir TA padengimas turtu

Jau aptarėme PAF turto investavimo modelį, investicinius portfelius ir jų investavimo strategijas. Liko panagrinėti 2022 metų investicinius rezultatus. Nagrinėsime Augimo portfelį, nes tik šiam portfeliui pagal pasirinktą investavimo modelį yra keliami investicinės grąžos tikslai: tikslinė grąža 75%, realizuojama trimis etapais, kaskart kai pasiekama ne mažesnė kaip 25% grąža. Nustatant tikslinę grąžą buvo įvertinta, kad būtų padengtos garantuotos palūkanos, sukauptas rezervas ilgaamžiškumo rizikai padengti (dviejų metų vidutinės gyvenimo trukmės pailgėjimui), o likusi dalis būtų skirta pensijų anuitetų indeksavimui. Techninių atidėjinių jautrumo analizė atskleidė, kad standartinių ir atidėtojo pensijų anuitetų jautrumas palūkanų normos pasikeitimui ir gyvenimo trukmės ilgėjimui reikšmingai skiriasi. Atitinkamai skiriasi ir reikiama Augimo portfelio grąža garantuotų palūkanų ir gyvenimo trukmės pokyčio tikslams pasiekti.

Augimo portfelio turtas yra apskaitomas kiekvieno pensijų anuiteto lygyje ir tai leidžia nagrinėti kiekvieno jų pasiektus rezultatus atskirai. Pensijų anuitetai buvo paskirti skirtingu laiku ir atitinkamai jų dalis Augimo portfelį pasiekė skirtingu laiku, tad ir iki 2022 metų pabaigos turėjo skirtingą investicinį rezultatą. Grafike visi pensijų anuitetai surūšiuoti pagal paskyrimo datą nuo seniausio iki naujausio ir pateikiami kiekvieno jų rezultatai atskirai. Matome, kad dalis pensijų anuitetų jau pasiekė pirmąjį tikslinės grąžos lygį (25%) ir ta uždirbtos grąžos dalis buvo realizuota (perkelta iš Augimo portfelio į Garantinį). Iš viso realizuoto investicinio pelno 2022 metų pabaigoje buvo sukaupta 771 801 euras arba 3% viso PAF turto. Dalis šio pelno galės būti paskirstyta pensijų anuitetų gavėjams. 2022 metai pasižymėjo akcijų rinkų kritimu, todėl tik pačioje metų pradžioje buvo realizuota nedidelė pelno suma (33,6 tūkst.eurų), o per likusią metų dalį Augimo portfelio vertė svyravo su neigiama tendencija. Metų pabaigoje 86% pensijų anuitetų baigė su mažesne už pradinę investicinę vertę, vidutiniškai 8%. Tai reiškia, kad ateityje šių investicijų vertė turės užaugti daugiau nei nustatyta tikslinė grąža, kad investicijos būtų realizuotos. Tokia situacija yra visiškai normali, tikėta ir nereikalauja jokios investavimo modelio peržiūros.

Grafikas 35. Pensijų anuitetų investavimo tikslo pasiekimas

Bendra PAF turto vertė 2022-12-31 buvo 25 228 621 eurų ir 691 120 eurų buvo mažesnė nei PAF techninių atidėjinių suma arba PAF techninių atidėjinių padengimas turtu buvo 97,33%. Techninių atidėjinių padengimo turtu deficitas tęsiasi nuo 2022-06-30 ir toliau bus įgyvendinamas padėties atkūrimo planas – nuosekliai laikytis nustatytos investavimo strategijos.

Vyriausiasis aktuaras

Evaldas Valeiša

PRIEDAI

Priedas 1. 2022 metų PAF pagrindinių rodiklių lentelė

Pensijų anuiteto rūšis Lytis Pensijų anuiteto dydžio intervalas	Nauji sprendimai vnt	Įmokos eur	Galioja vnt	Mirė vnt	Išmokėta eur	PAPTA eur	NITA eur
Standartinis	193	2 866 110,53	392	1	249 709,37	6 015 045,76	774,84
Moterys	82	1 028 982,72	163	1	80 528,86	2 079 989,67	358,33
[20;40]	12	83 159,57	18	0	3 313,33	114 138,31	4,07
(40;60]	52	591 357,18	95	0	37 815,82	1 046 714,59	206,13
(60;80]	8	119 773,44	26	1	18 212,70	378 359,13	69,75
(80;100]	6	126 155,99	13	0	10 149,81	257 286,87	0,00
100+	4	108 536,54	11	0	11 037,20	283 490,77	78,38
Vyrai	111	1 837 127,81	229	0	169 180,51	3 935 056,09	416,51
[20;40]	11	73 253,91	14	0	3 275,19	89 675,04	0,00
(40;60]	44	493 280,84	83	0	36 621,69	899 813,12	55,20
(60;80]	23	354 365,15	48	0	28 697,32	707 462,50	206,82
(80;100]	14	286 275,20	35	0	30 345,73	677 995,79	74,81
100+	19	629 952,71	49	0	70 240,58	1 560 109,64	79,68
Standartinis su garantija	674	9 819 727,48	1 329	9	712 880,48	19 314 664,64	53 401,32
Moterys	246	3 150 366,01	498	0	238 836,70	6 532 831,33	648,87
[10;40]	50	389 222,52	74	0	16 323,18	593 513,25	76,78
(40;60]	148	1 733 760,99	315	0	132 921,93	3 603 905,23	328,16
(60;80]	28	481 920,56	56	0	33 989,22	935 447,71	0,00
(80;100]	10	220 984,70	28	0	22 866,14	597 959,50	88,35
100+	10	324 477,24	25	0	32 736,23	802 005,64	155,58
Vyrai	428	6 669 361,47	831	9	474 043,78	12 781 833,31	52 752,45
[10;40]	40	300 201,99	55	0	11 512,18	396 312,87	54,32
(40;60]	214	2 562 854,58	436	5	187 606,19	4 966 248,26	9 336,77
(60;80]	91	1 538 346,38	168	3	94 367,37	2 712 253,94	23 618,20
(80;100]	37	796 660,12	74	0	56 226,12	1 534 610,22	311,32
100+	46	1 471 298,40	98	1	124 331,92	3 172 408,02	19 431,84
Atidėtas	98	239 314,17	222	3	0,00	535 854,18	0,00
Moterys	32	62 589,34	83	0	0,00	174 648,94	0,00
[20;40]	12	18 452,29	34	0	0,00	52 175,63	0,00
(40;60]	18	37 135,30	36	0	0,00	74 003,07	0,00
(60;80]	1	2 923,23	8	0	0,00	23 212,19	0,00
(80;100]	1	4 078,52	3	0	0,00	12 119,93	0,00
100+	0	0,00	2	0	0,00	13 138,12	0,00
Vyrai	66	176 724,83	139	3	0,00	361 205,24	0,00
[20;40]	12	19 194,56	34	1	0,00	54 109,21	0,00
(40;60]	29	60 662,91	61	1	0,00	126 463,16	0,00
(60;80]	12	36 260,09	17	1	0,00	52 550,16	0,00
(80;100]	8	30 947,51	16	0	0,00	62 031,52	0,00
100+	5	29 659,76	11	0	0,00	66 051,19	0,00
Iš viso	965	12 925 152,18	1 943	13	962 589,85	25 865 564,58	54 176,16

Priedas 2. 2022 metų PAF pelno šaltiniai

Pelno šaltinis	Įtaka pelnei	Suma, eurais
Finansinės investicinės veiklos rezultatas	+	-1 840 286
Finansinės investicinės veiklos pelnas	+	-1 649 175
Anuitantams priskaičiuotos garantuotos palūkanos	-	191 111
Mirtingumo rezultatas	-	25 827
Tikėtinas įsipareigojimų sumažėjimas dėl mirusių anuitantų	-	85 625
Faktinis įsipareigojimų sumažėjimas dėl mirusių anuitantų	+	59 798
Valdymo ir administravimo rezultatas	-	301 519
Valdymui ir administravimui skirta atskaitymų suma (2,5% nuo vienkartinų įmokų)	+	323 129
Valdymui ir administravimui skirta suma iš TA pokyčio	+	17 439
Valdymo ir administravimo sąnaudos	-	383 556
Kitos sąnaudos	-	28
Papildomai suformuoti techniniai atidėjiniai ateities sąnaudoms padengti (PAPTA dalis)	-	258 503
Kiti	+	-1 927
Pirmojo mėnesio išmokų korekcija	+	26 642
Išmokėtas pelnas dėl pirmojo mėnesio išmokų korekcijos	-	28 570
Techninių atidėjinių pasikeitimas dėl išmokų garantuojamojo laikotarpio pailginimo 1 mėnesiu	-	0
Apvalinimo paklaidos ir nepaaiškinami skirtumai	+	1
PAF pelnas (grynasis perviršis)	=	-2 169 559

PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO TARYBA

**PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO TARYBOS
POSĖDŽIO PROTOKOLAS**

2023-03-16 Nr. PAFP-3

Vilnius

SVARSTYTA. PAF metinis ataskaitų rinkinys už 2022 m. (projektas).

NUTARTA:

1. Pritarti ir rekomenduoti VSDF valdybos direktoriui patvirtinti Pensijų anuitetų fondo 2022 metų ataskaitų rinkinį.

Nutarimas priimtas vienbalsiai.

SVARSTYTA. Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos ataskaita už 2022 metus (projektas).

NUTARTA:

1. Pritarti ir rekomenduoti VSDF valdybos direktoriui patvirtinti Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos ataskaitą už 2022 metus.

Nutarimas priimtas vienbalsiai.

SVARSTYTA. PAF vyriausiojo aktuario metinė ataskaita už 2022 metus.

NUTARTA:

1. Pritarti ir rekomenduoti VSDF valdybos direktoriui patvirtinti PAF vyriausiojo aktuario metinę ataskaitą už 2022 metus.

Nutarimas priimtas vienbalsiai.

SVARSTYTA. Pensijų anuitetų fondo padėties atkūrimo plano vykdymas 2022-12-31.

NUTARTA:

1. Pritarti ir rekomenduoti VSDF valdybos direktoriui patvirtinti Pensijų anuitetų fondo padėties atkūrimo plano vykdymo ataskaitą 2022-12-31.

Nutarimas priimtas vienbalsiai.

Posėdžio pirmininkas

Mindaugas Vaičiulis

Posėdžio sekretorė

Edita Gutauskaitė

Išrašas tikras
Posėdžio sekretorė
Edita Gutauskaitė
2023 03 22

METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO VYRIAUSIOJO AKTUARO 2022 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-03-28 Nr. V-115
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Julita Varanauskienė, Direktorė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-03-28 09:05:18 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymeje nurodytas laikas	2023-03-28 09:05:32 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-B, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM, LT
Sertifikato galiojimo laikas	Galioja nuo 2022-04-11 iki 2025-04-10
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	Registravimo metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant „Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos“ sertifikatą, sertifikatas galioja nuo 2021-10-12 iki 2024-10-11
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	1
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	Pensijų anuitetų fondo taryba
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	2023-03-16 Nr. PAFP-3
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	SODRA DVS
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	–
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir jį atspausdinęs darbuotojas	2023-03-28 atspausdino Edita Gutauskaitė
Paieškos nuoroda	2023-R95-T-38643
Papildomi metaduomenys	–